

Sfântul Prooroc Iliu Tezvitianu, Icoană pe lemn din secolul XV, Muzeul bizantin din Atena.

DIN SUMAR:

- COMUNICATE ale Patriarhiei Române.....(p. 2)
- O mare înșelare - ALEXANDRU NEMOIANU.....(p. 3)
- O carte de referință despre iubire – PR. FLORIN-CĂTĂLIN GHIT.....(p. 3)
- Jurnal (1994) – DR. NICOLETA PALMARU.....(p. 4)
- Părintele Ioan Iovan, „martorul euharistic” – ARHIM. BENEDICT VESA (p. 5)
- „Imposibilul antisemitism” – PR. PETRU BURAN.....(p. 6)
- Sfântul Niceta de Remesiana și reflecțiile sale teologice cu privire la Sfânta Biserică Apostolică - DR. VASILE ROJNEAC (p. 7)

† ANDREI

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

„Sfinte Ilie, tu stai de mănânci și bei la văduva din Sarepta Sidonului, iar poporul moare de foame!”

Le 20 iulie îl sărbătorim pe Sfântul Prooroc Ilie. Îmi aduc aminte cu nostalgie de felul cum îl sărbătoream odinioară. Era în anul 1989, la hramul Mănăstirii Toplița, ocrotită tocmai de acest mare prooroc. Mult prețuitul de mine poet Ioan Alexandru era prezent la slujbă.

Episcopul Emilian Birdaș l-a provocat să vorbească. Aș rezuma în câteva cuvinte predica lui: „Sfinte Ilie, tu stai de mănânci și bei la văduva din Sarepta Sidonului și poporul moare de foame. Auzi, tu! Poporul moare de foame!...” Era evident caracterul protestatar și mărturisitor, pentru vremea aceea, a cuvântării poetului. Ne așteptam la o intervenție dură a oficialităților. Ca „să dreagă busuiocul”, Episcopul a zis la sfârșitul slujbei: „Domnul Ioan Alexandru a fost prea aspru cu Sfântul Prooroc Ilie”. Era clar cui îi era adresat mesajul.

Fără a fi provocatori, sunt momente când trebuie luată atitudine. Mântuitorul ne spune: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri” (Matei 10, 32-33).

Când poporul influențat de Ahab și Izabela a căzut în idolatrie, cu mult curaj a intervenit Ilie. „Atunci s-a apropiat Ilie de tot poporul și a zis: «Până când veți schiopăta de amândouă picioarele? Dacă Domnul este Dumnezeu, urmați Lui! Și dacă este Baal, urmați aceluia»” (3 Regi 18, 21).

În vremurile noastre secularizate și secularizante sunt multe modurile în care oamenii pot fi manevrați să meargă după „Baal”. Plecând de la lucrurile mărunte, ca, de pildă, multora le este jenă să se închine pe lângă biserici sau să poarte cruciuliță la gât, să participe duminica la slujbă și până la atitudini evident potrivnice spiritualității creștine și Bisericii, toate, într-un fel sau altul, sunt o formă de a-i urma lui „Baal”.

Situația este mult mai complicată, însă eu mă opresc la partea care ni se datorează nouă, clericilor. Fenomenul era prezent, nu la proporțiile de astăzi, și pe vremea lui Octavian Goga. În cartea „Pe urmele unui trecător”, poetul medita la dinamica înstrăinării de cele sfinte: „Și acum, iartă-mă și nu te supăra pe mine dacă, fără a-ți cere un răspuns, stau și mă întreb care este credința dumitale, mult lăudat intelectual al nației mele? Când ai pornit de acolo, din căsuța de la țară, și te-ai dus la școală, mai ziceai «Tatăl nostru» seara și visai cu iele și pricolici. Duceai în suflet moștenirea din bătrâni: o candelă care licărea în taină și-ți lumina drumul. Dar ți s-a risipit moștenirea asta. S-a spulberat zi de zi și s-a fărâmițat în calea ta. Și, fără să vreau, îmi vine în minte o problemă atât de mare și atât de nebăgată în seamă a vremii noastre frământate de patimi mici: educația religioasă a cărturării noastre. Nu găsiți că ar trebui făcut ceva pentru a ne salva tineretul, dându-i dascăli luminați, cari în școlile secundare să-l învețe credința în Dumnezeu, și preoți cu guri de aur cari să cuvânteze acolo, în centrele studențimii noastre universitare? Fiindcă, așa cum suntem astăzi, noi nu știm ce vrem și nu știm unde mergem¹.

„Dascălii luminați din școli” și „preoții cu guri de aur” din bisericile noastre orășenești poate ar mai putea face câte ceva. Pentru că „Baal” are la îndemână momelile lui. IT-ul poate fi folosit pozitiv și constructiv, după cum poate fi folosit și rău.

Sfântul Pavel îi scrie lui Timotei: „căci va veni o vreme când nu vor mai suferi învoățătura sănătoasă, ci - dornici să-și desfăteze auzul - își vor grămădi învoățători după poftele lor” (2 Timotei 4, 3). Să ne ajute Dumnezeu ca, având dascăli și preoți cu har, cu puterea de convingere a Sfântului Ilie, să ne determine pe noi, oamenii secolului XXI, să strigăm cu convingere: „Domnul este Dumnezeu, Domnul este Dumnezeu!” (3 Regi 18, 39).

¹ Octavian Goga, Pe urmele unui trecător, Arad, 1901, p. 32.

Comunicat

Înălțarea Domnului – Ziua Eroilor, sărbătoare națională a poporului român

La sărbătoarea *Înălțării Domnului și Ziua Eroilor*, joi, 6 iunie 2019, după Sfânta Liturghie, vor fi oficiate slujbe de pomenire a eroilor neamului românesc în toate catedralele, bisericile, mănăstirile, cimitirele, troițele și monumentele închinat acestora, din țară și din străinătate.

Apoi, la ora 12.00, clopotele bisericilor ortodoxe vor fi trase în semn de recunoștință față de eroii care s-au jertfit pentru neam, credință și țară.

Pomenirea eroilor neamului românesc la praznicul *Înălțării Domnului* a fost hotărâtă de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în anul 1920.

Această decizie a fost consfințită prin alte două Hotărâri Sinodale din anii 1999 și 2001, prin care această zi a fost proclamată sărbătoare națională bisericească.

Prin legea 379/2003, privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război, cea de-a patruzecia zi de la Sfintele Paști, sărbătoarea *Înălțării Domnului*, a fost proclamată Ziua Eroilor, ca sărbătoare națională a poporului român.

Reamintim că la fiecare Sfântă Liturghie sunt pomeniți eroii, ostașii și luptătorii români din toate timpurile și din toate locurile, care s-au jertfit pe câmpurile de luptă, în lagăre și în închisori pentru apărarea patriei și a credinței strămoșești, pentru întregirea neamului, libertatea și demnitatea poporului român.

Biroul de presă al Patriarhiei Române

Comunicat

Noi hotărâri ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

Ln ziua de 19 iunie 2019, în Sala Sinodală din Reședința Patriarhală, sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a avut loc ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în cadrul căreia:

- Au fost aprobate *Regulamentul Organismelor Centrale ale Bisericii Ortodoxe Române și Regulamentul Administrării Bunurilor Bisericești*, înaintate Sfântului Sinod de către Comisia pentru Statut și regulamente.

- A fost aprobat textul *Acatistului Cuv. Teoctist (3 septembrie)* și al *Slujbei și Acatistului Sfinților Mc. Monitanus preotul și soția sa, Maxima (26 martie)*. De asemenea,

au fost aprobate și textele *Slujbelor Sf. Mc. Dasie (20 noiembrie)*; *Sf. Mc. Hermes (31 decembrie)*; *Sf. Mc. Ermil și Stratonic (13 ianuarie)*; *Sf. Sfințit Mc. Efrem, episcopul Tomisului (7 martie)*; *Sf. Sfințit Mc. Irineu, episcop de Sirmium (6 aprilie)*; *Sf. Mc. Maxim, Cventilian și Dadas din Ozovia (28 aprilie)*; *Sf. Mc. Nicandru și Marcian (8 iunie)*; *Sf. Mc. Lup (23 august)* și ale *Sf. Mc. Donat diaconul, Romul preotul, Silvan diaconul și Venust (21 august)*.

- A fost aprobat textul *Calendarului bisericesc* pentru anul 2020.

- S-a luat act de stadiul actual al realizării *Catalogului general al Sfințelor Moaște din Biserica Ortodoxă Română* fiind stabilite etapele de parcurs în viitorul apropiat.

- A fost hotărâtă organizarea *Întâlnirii Internaționale a Tineretului Ortodox*, ediția a VII-a, în toamna anului 2020, la Timișoara.

- S-a luat act cu apreciere de prezentarea sinteză cu privire la vizita Sanctității Sale Papa Francisc, la Palatul Patriarhiei și la Catedrala Națională, în ziua de 31 mai 2019.

Biroul de Presă al Patriarhiei Române

Biserica Ortodoxă comemorează pe toți eroii, dar nu-i proclamă pe toți sfinți

Intrucât în presa din România se discută uneori despre canonizarea persoanelor care în timpul regimului comunist din țara noastră au suferit persecuții și au pătimit moarte în închisorile comuniste, facem următoarele precizări:

Rolul canonizării de sfinți este acela de a mărturisi, de a întări și de a transmite dreapta credință, în vederea călăuzirii credincioșilor pe calea mântuirii și a dobândirii sfințeniei.

Una dintre condițiile esențiale pentru canonizarea sfinților este **ortodoxia neîndoieșnică a credinței acestora**, păstrată până la moarte (cf. *Apocalipsă 2, 10*).

În acest sens, nu toți cei care au murit în închisori au murit pentru credința ortodoxă. Așadar, există o deosebire între un erou – care a suferit și a murit pentru libertate sau pentru apărarea patriei – și un sfânt – care a mărturisit credința până la sfârșitul vieții.

Prin urmare, *canonizarea de sfinți nu se face din rațiuni politice sau patriotice, ci din rațiuni ale trăirii și mărturisirii dreptei credințe atât în timp de pace, cât și în timp de prigoană*.

Persoanele care, în timpul comunismului, au suferit pentru credință sunt permanent comemorate sau cinstite de Biserică prin pomenire la fiecare Sfântă Liturghie, când Biserica se roagă „*pentru fericirii întru adormire eroii, ostașii și luptătorii români, din toate timpurile și din toate locurile, care s-au jertfit pe câmpurile de luptă, în lagăre și în închisori pentru apărarea patriei și a credinței ortodoxe strămoșești, pentru întregirea neamului, pentru libertatea și demnitatea poporului român*”.

În plus, există și o zi de **Comemorare a Deținuților Politici Anticomuniști**, în data de 9 martie a fiecărui an, când Biserica face pomenirea Sfinților 40 de Mucenici din Sevastia, și **Ziua națională de cinstire a martirilor din temnițele comuniste (14 mai)**.

În mod special, **persoanelor care au suferit prigoana comunistă, Patriarhia Română le-a adus o intensă și amplă cinstire în anul 2017**, declarat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române drept *Anul comemorativ Justinian Patriarhul și al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului*.

Astfel, în *Actul Solemn Comemorativ al Sfântului Sinod*, proclamat în data de 27 octombrie 2017, se arată că „*exemplul vieții lor plin de fapte de evlavie și fapte jertfelnice este un izvor permanent de lumină și înnoire pentru viața creștină de astăzi, iar comemorarea lor din acest an ne cheamă să fim mărturisitori ai credinței ortodoxe, ctitori de lăcașuri sfinte și de cultură creștină, ne îndeamnă să avem în suflet iubire smerită și milostivă, precum și fapte demne de mărturisire a credinței creștine astăzi*”.

În același context, Patriarhia Română a publicat volume semnificative dedicate celor care L-au mărturisit pe Hristos în temnițele comuniste (spre exemplu, *Dicționarul clericilor și mirenților ortodocși români mărturisitori în detenția comunistă (1945-1964)*, întocmit de Adrian Nicolae Petcu, volumul colectiv *Patriarhul Justinian Marina și apărătorii Ortodoxiei în perioada comunistă* etc.).

De asemenea, au fost puse în scenă **spectacole și piese de teatru cu tematică inspirată de suferința pătimitorilor din închisorile comuniste**, au fost organizate simpozioane și conferințe, toate având un conținut menit să recupereze memorial statutul moral exemplar al luptătorilor eroi români din istoria noastră recentă.

Totuși, spre deosebire de eroii și martirii patrioți ai unor momente istorice, **sfântul reprezintă un model constant și luminos de credință statornică, pocăință sinceră și viață sfântă**.

Prin urmare, procesul de canonizare, ca recunoașterea a sfințeniei unei persoane, este unul anevoios și îndelungat, întrucât trebuie să se ajungă la **dovada certitudinii drepte credințe și a sfințeniei vieții celui propus spre canonizare**, precum și la **dovada faptului că evlavie populară față de acesta nu este una superficială și efemeră, ci una profundă și îndelungată sau perenă, verificată în timp**.

În concluzie, *trebuie să pomenim constant pe toți eroii români, deși nu toți sunt trecuți în calendar ca sfinți*.

Însă, *canonizarea de sfinți să nu se facă sub presiune de moment asupra Sfântului Sinod sau în grabă, ci în duh de răbdare, înțelepciune, documentare temeinică și discernământ, deoarece adevărata sfințenie este dăruită unor oameni smeriți de Însuși Dumnezeu Cel Unul Sfânt, iar Biserica doar recunoaște și proclamă solemn această sfințenie dăruită unor oameni de Dumnezeu*.

În acest sens, la *Duminica Tuturor Sfinților* și la *Duminica Sfinților Români* sunt cinstiți cu evlavie și învocați în rugăciune *atât sfinții cunoscuți, cât și cei necunoscuți*, adică atât sfinții canonizați (înscrisi în calendar), cât și cei încă necanonizați de Biserică.

Unii sfinți au fost înscrisi în sinaxarul sau în calendarul Bisericii la 10-20 de ani după moartea lor, iar alții la un secol sau la mai multe secole după moarte, potrivit lucrării tainice a lui Dumnezeu.

Așadar, *proclamarea de noi sfinți de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române aduce bucurie credincioșilor, dacă este o lucrare documentată și luminată de rugăciune și smerenie, însă mai urgentă și mai necesară decât orice canonizare este cultivarea sfințeniei în viața noastră personală, deoarece aceasta ne aduce mântuirea sau fericirea eternă (cf. *Evrei 12, 14*)*.

Biroul de Presă al Patriarhiei Române

Tableta lunii

O mare înșelare

Alexandru Nemoianu
(Statele Unite)

na dintre cele mai mari înșelări este cea a confundării smereniei cu stările de mândrie și autojustificarea. Cel mai adesea, autojustificarea îi cuprinde pe cei apropiați, ale căror căi rele le aprobăm din falsă sentimentalitate lacrimogenă de mahala. Cred că există câteva explicații ale acestei înșelări, și o privire lămuritoare poate fi de folos.

Într-o privire de ansamblu și superficial comodă, am putea spune: „oamenii sunt la fel”. Aici este o clară confuzie între aparent și real. În esență suntem asemănători anatomic, dar deosebiți în fizionomie, și cei care excelează sunt cei care dau adâncime deosebirii. Cei buni și inteligenți au un aspect care în esență este frumos. Cei răi și proști sunt și foarte urâți, după cum și gândirea lor este urâtă. Este cu totul greșită și falsă percepția că standardele se așază de „sus” în „jos”, de la „bine” spre „rău”. Ele se așază invers, de la rău la bine, și binele strălucește prin contrast cu răul. Deci, „în mare”, suntem doar în mod superficial asemănători între noi. Iar această asemănare proclamată este poate cea mai jalnică manifestare de superficialitate.

Oamenii nu sunt „la fel” și nu sunt egali, sunt diferiți, fiecare este altfel și fiecare are importanță, în bine sau rău. Nici ca gen nu suntem la fel, există diferența fundamentală între masculin și feminin și, vorba francezului, „trăiască diferența!”.

Acestea fiind spuse, este interesant de urmărit modul în care se așază orânduiri omenești. Modul în care ele pot fi mai bune ori mai rele. În această devenire a așezărilor sistemelor omenești se poate vedea limpede importanța fiecărei persoane. Căci în funcție de fibra morală a fiecărei persoane, de capacitatea ei de a se opune compromisurilor și înșelărilor, oamenii pot trăi decent sau pot trăi sordid.

Între înșelări, poate cea mai frecventă și mai stricătoare este părerea de sine „autosuficientă”. Este manifestarea plenară, fără acoperire, a unei stări sinistre: autosuficiența, mulțumirea și părerea de sine. Aici se adevăresc cuvintele Mântuitorului: „...dușmanii omului (vor fi) casnicii lui. Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe mine nu este vrednic de mine” (Mt 10, 37).

Este aici subliniat că poruncile lui Dumnezeu nu sunt opționale. Putem și avem obligația de a iubi pe căsnicii noștri, dar fără asemănare avem obligația de a iubi pe Dumnezeu și poruncile Lui. Putem și avem datoria să ne iubim casnicii, dar mai mare obligație avem să le spunem verde în față atunci când încalcă voia lui Dumnezeu. Viața creștină, și prin asta înțeleg viața în Ortodoxie, singura credință creștină autentică și mântuitoare este dificilă și pretinde sacrificii.

Dar aici mai toți comitem o greșeală. Ne imaginăm că aceste sacrificii înseamnă mai ales disciplina trupului, prin post, abținere, nevoință. Toate acestea sunt însă doar mijloace pentru disciplina trupului și pentru călirea sufletului, pregătirea lui pentru a fi vrednic măcar să se roage. Iar condiția esențială este smerenia, conștiința nevredniciei personale. Acestea în chip necesar îi trebuie adăugată relația de dragoste sinceră și în umilință față de aproapele. Capacitatea de a vedea în el, întotdeauna, chipul lui Hristos, cel prin care am fost aduși în ființă. **Viața creștină, în Ortodoxie, este un război duhovnicesc purtat până la moarte.**

Nu există puțință de compromis, și atunci când este de ales între porunca biserică și obiceiuri proaste și păcătoase ale rubedeniilor noastre, nu există posibilitate de alegere. Putem să ne iubim rubedeniile, dar sub nicio formă nu putem să iubim păcatele lor, și în plus avem datoria morală de a numi păcatul pe nume, fără eufemisme, fără discreție și pudoare de mahala, care convin celui rău. Vrajmașul omului, necuratul, ne pune dinainte capcane bine-meșteșugite și aruncă în noi nenumărate ispite și curse viclene și ucigașe pentru suflet. Asupra multor oameni lumești aruncă momeala atracțiilor lumii și iubirii de cele materiale, prin mândria bogăției, a ostentației, a dorințelor trupești și a plăcerilor. Acestea sunt ispite „groase”, grosolane, care ne fac să arătăm proști și mulțumiți de sine. Gata să privim de sus pe cei săraci și mai ales gata să îi ignorăm și disprețuim. Dar încă mai distrugătoare sunt ispitele „subțiri”, cele care izvorăsc din mândrie și părere de sine.

Acestea sunt mulțumirea de sine, **autoîndreptățirea** și **autosuficiența**, pe care ne este aproape întotdeauna cu neputință să le conștientizăm. Orbiți, mulțumiți de noi înșine, ne adâncim din prăpastie în prăpastie și repetăm păcatul trufașului fariseu: „mulțumesc că nu sunt la fel ca ceilalți oameni...” (Lc 18, 11). De aici până la trufie nu mai este decât un pas. Și tot un singur pas este până, poate, la cea mai mare înșelare: a considera trufia drept smerenie. O confuzie cu urmări mortale.

Pentru păcătosul stăpânit de părere de sine și autosuficiență, este foarte greu să lase gândul bun și mântuitor să între în sinea lui. Pentru cel mândru, autosuficient și stăpânit de părerea de sine, răul, starea rea, ajung să fie considerate virtuți. Teribilă înșelare! Singur gândul smerit poate alunga toate ispitele. Doar conștiința că te afli în păcat și conștiința că „lumea” nu poate salva și că neconținut trebuie să ceri mila lui Dumnezeu te poate lumina și mântui. Demonii știu că doar smerenia îi poate înfrânge. Această armă, a smereniei sincere, ne poate apropia de Dumnezeu și de Împărăția Lui. Doar cu smerenie și dragoste putem să ne ajutăm pe noi și pe cei din jurul nostru. Să ne bucurăm în smerenie și să o urmăm neconținut!

O carte de referință
despre iubire

Pr. Florin-Cătălin Ghiț

Am auzit pentru prima dată despre Anders Nygren în anul 1996, la cursul de dogmatică al părintelui profesor Ioan Ică tatăl, când eram în anul trei la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj. Obişnuia să pomenească adesea, în digresiunile orale pe care le făcea la cursurile sale, de lucrarea despre iubire *Eros și agape* a teologului scandinav, într-un mod fascinant, studiul acesta reprezentând pentru el însuși, după cum se putea lesne remarca, un reper incontestabil, care atrăgea nevoia de reflecție asupra unui aspect esențial și general actual al existenței: dragostea. Aveam să aflu ulterior că problematica iubirii eros și agape a fost o preocupare mai veche a sa, încă din perioada pregătirii lucrării de licență în teologie la Sibiu, cu titlul *Eros și agape. O încercare de ontologie și sinteză morală*, 1955, sub îndrumarea Mitropolitului de mai târziu al Ardealului, profesorul dr. Nicolae Mladin.

Volumul lui Anders Nygren despre eros și agape este, așa cum se menționează pe supracopertă, „o carte clasică a cercetării teologice despre iubire”, o carte de referință pentru tema teologică a dragostei și o carte monument prin dimensiunile sale impresionante, prin arhitectura structurii sale și prin vastitatea materialului inventariat și cercetat: de la erosul filosofic precresțin, până la deconstrucția și reinventarea iubirii agape în Reformă, sunt trecute în revistă toate textele fundamentale și toți autorii marcanți ai filosofiei (Platon, Aristotel, neoplatonicii Plotin, Proclu etc.) și teologiei creștine (începând de la Părinții apostolici ai Bisericii, trecând prin Marcion, Tertulian, alexandrinii Clement și Origen, Irineu, Metodie al Olimpului, Atanasie, Grigorie de Nyssa, Augustin, Dionisie Areopagitul, Ioan Scărarul, Maxim Mărturisitorul, Eriugena, Toma d’Aquino ș.a.), dar și ai culturii occidentale (începând cu Evul Mediu occidental, dragostea curtească a trubadurilor, Dante, trecând prin Renaștere, Ficino ș.a.), până la „revoluția coperniciană a lui Luther” (p. 525), care ar restabili, în viziunea autorului, iubirea agape creștină primară. Această lucrare este una remarcabilă și prin influența imensă pe care a avut-o, în privința perspectivei asupra iubirii, asupra întregii teologii și culturii occidentale a secolului XX (apărută inițial în suedeză în anul 1930 – prima parte – și 1936 – partea a doua).

Teolog și episcop luteran de Lund, suedezul Anders Nygren rămâne tributari viziunii reformatoare asupra teologiei, fapt remarcabil și în tratarea temei iubirii în această carte, ajungând să-i nedreptățească simplificator și unilateral pe Sfinții Părinți de limbă greacă și latină ai Bisericii, chiar dacă demersul scandinavului este înveșmântat în erudiția cea mai aleasă. Chiar dacă sunt cercetate cu cea mai mare atenție și în profunzime, textele Sfinților Părinți ai Bisericii nu pot fi înțelese în intergalitatea și adâncimea spiritului lor, decât în interiorul Tradiției care i-a format și în care au scris. Doar dinlăuntru trăirii aceeași Predanii dumnezeiești a Bisericii pot fi înțelese sensurile ultime ale mesajului lor transmis prin scrierile rămase până la noi. Nu este suficientă cunoașterea strict filologică a textelor, chiar dacă foarte exactă și cu toate că, paradoxal, cele mai complete și solide ediții critice ale majorității textelor patristice sunt realizate de către savanți occidentali, mulți dintre ei provenind din mediul protestant, cum este și cazul lui Nygren. Pentru pătrunderea și cunoașterea Părinților este nevoie de nevoința pătimirii asemănării cu

¹ Cartea a fost tradusă foarte repede din suedeză în limba germană (după care s-a făcut și traducerea română) de către soția autorului, Irmgard Nygren, și publicată în Germania în mai multe ediții cu titlul *Eros und Agape. Gestaltwandelungen der christlichen Liebe* [cf. Carl Bertelsmann Verlag, Gütersloh, 1954], iar în engleză a fost tradusă de către Philip S. Watson, cu titlul *Agape and eros. Part I: A Study of the Christian Idea of Love*, SPCK, London, 1932; *Part II: The History of the Christian Idea of Love*, SPCK, London, vol. I, 1938, și vol. II, 1939 și republicată într-un singur volum în 1953 [republicată în 1954, 1957...], apoi tradusă în franceză de către Pierre Jundt și publicată cu titlul *Éros et Agapè. La notion chrétienne de l'amour et ses transformations* [cf. Aubier, Paris, vol. I, 1944, și vol. II, 1952].

viața lor de sfințenie, de împărtășirea din harul tainelor Bisericii din care s-au cuminecat și ei. Fără această premisă se ajunge la distorsionări grave ale teologiei lor și sensului mântuirii și desăvârșirii omului.

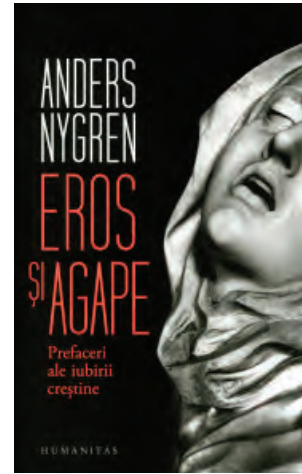
A. Nygren eșafodează întregul edificiu al cercetării sale pe elaborarea unei baze metodologice și sistematice teoretizate în debutul lucrării (pp. 19-40), care conferă aparența de soliditate și trănicie științifică întregului demers, dar care însă, pe scurt, se dovedește a fi extrem de simplificator: filosofia greacă ar avea o marcă definitorie care poate fi exprimată printr-un singur concept, de *eros*, religia iudaică poate fi identificată și exprimată simplu prin conceptul de *nomos*, adică lege, iar esența creștinismului ar putea fi reducibilă la noțiunea de iubire, *agape*, care-l definește fundamental. Urmând această schemă simplă și grilă de interpretare reducționistă, autorul ajunge să identifice la fiecare autor, inclusiv la sfinții părinți de limbă greacă ai primelor VII secole (chiar dacă reprezentativi ar fi în privința iubirii *eros* și *agape* atât un sfânt părinte ca Macarie Egipteanul, neluat în discuție de autor, cât și alți sfinți din perioada ulterioară celei parcurse de Nygren, în privința referințelor patristice de limbă greacă, cum ar fi: Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Grigorie Palama, Sfântul Nicolae Cabasila și alții,

care lipsesc cu desăvârșire din acest studiu) orice folosire a termenului *eros* - chiar dumnezeiesc și chiar atunci când interpretează dragostea dintre *El* și *ea* din *Cântarea Cântărilor* ca o icoană a relației dintre Dumnezeu și poporul ales, dintre Iahve și Israel, dintre Mirele Hristos și Biserica, mireasa Lui, sau dintre Mirele Hristos și mireasa care e sufletul uman (de genul feminin în limba greacă), descrisă în termeni ai dragostei *eros*, atribuite inclusiv lui Dumnezeu și lui Hristos însuși și sinonim în mod profund cu *agape*, pentru a desemna iubirea aceasta profund creștină, între mire și mireasă existând căutare, fior, jind, dorință curată de unire, chemare și răspuns libere în reciprocitatea lor – ca fiind o introducere a elementului păgân, filosofic, în interiorul creștinismului, care s-ar îndepărta astfel, la acești autori patristici de puritatea mesajului biblic fundamental, redus astfel artificial la posibilitatea de exprimare ex-

clusiv prin vocabularul strict scripturistic. Concluzia la care ajunge Nygren: nu apare deloc termenul *eros* în Noul Testament, ci în filosofia păgână, iar de aici rezultă că este un element străin creștinismului și orice uz al lui ar fi nepermis, ilegal, o trădare și alterare a credinței creștine. Nygren nu acceptă și respinge decisiv, prin opoziția ireconciliabilă dintre eros și agape, posibilitatea Tradiției creștine și a Sfinților Părinți de limbă greacă de a prelua în mod strălucit creator, transformându-i semnificația, purificându-l, un termen cizelat în filozofia greacă anterioară, dar pe care-l convertesc înlăuntru unei experiențe ascetice, de curățire lăuntrică a omului de patimi, și mistice adânc creștine, pentru a exprima un conținut profund creștin, *unirea* cu Celălalt, până la sinonimia desăvârșită cu agape, în înțelesurile lui cele mai înalte, chiar dacă păstrează încă, totuși, și semnificații negative în anumite contexte specifice, ale unei iubiri lumești, la fel cum nici termenul *agape* și familia lui lexicală nu e lipsit de astfel de conotații (de exemplu 2 Tim 4, 10: „Că Dimas, iubind veacul de acum, m-a lăsat și s-a dus la Tesalonic...” [Δημάς γάρ με εγκατέλειπεν ἀγαπίσας τὸν νῦν αἰῶνα...]; sau „...oamenii au iubit mai mult întinerul decât Lumina” (In 3, 19) [ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς]; a se vedea în același sens și 2 Ptr 2, 15). Interpretându-l pe Dionisie Areopagitul, Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă că „erosul este mai dumnezeiesc decât agape” (în Scholia la *Numirile dumnezeiești*, cap. IV), iar în una din omiliile sale la *Cântarea Cântărilor* Sfântul Grigorie al Nyssei afirmă că „iubirii (agape) intense i se spune eros”. Iar exemplele care dovedesc această sinonimie patristică dintre eros și agape pot continua.

Pentru a folosi o metaforă, se poate spune că lucrarea lui Anders Nygren e asemănătoare unuia dintre cele mai arătoase mere, cel mai minunat din soiul său, din cea mai bună livadă, care este cea a culturii teologice europene, însă care este pe jumătate putred înăuntru și din care ar putea fi recuperată doar cu multă grijă, pricepere și discernământ o jumătate bună.

Pr. Florin-Cătălin Ghiț

ANDERS NYGREN, *Eros și agape. Prefaceri ale iubirii creștine*, Traducere din limba germană de Wilhelm Tauwinkl, Humanitas, București, 2018, 654 p.

Jurnal (1994)

Dr. Nicoleta Pălimaru

15 mai 1994

Ldei din Pastorală de Înviere a IPS Bartolomeu
1. Nimeni dintre oameni nu L-a văzut pe Iisus înviind, dar mulți L-au văzut înviat. Iisus S-a arătat mai întâi sfințelor femei, apoi apostolilor. S-a produs o spărtură în cercul celor 12 apostoli, făcută de un om. Prima spărtură în istorie a fost făcută de Adam.

2. Iisus îi spune lui Petru: „Petre, Petre, măcar un ceas n-ai putut să veghezi cu Mine... Va veni vremea când Mă veți lăsa singur”, le spune Iisus ucenicilor. El avea o mare tristețe. Chinul cel mai dureros pentru Iisus a fost imensa singurătate. Dumnezeu nu i-a lăsat singuri pe oameni, dar ei L-au lăsat singur.

Toți au fugit de frică, însă femeile nu L-au părăsit. Este mare puterea femeii de a iubi. Sfintele femei suspinau. Durerea lor interiorizată era exprimată prin lacrimi. Ele se aflau și pe dealul Golgotei. Iisus s-a arătat femeilor pentru a le răsplăti marele lor devotament. Generoasă a fost inima sfințelor femei, generos a fost și gestul lui Dumnezeu. Salutul creștinesc „Hristos a Înviat!” îl avem de la primele femei.

3. Toate arătările de după Înviere au avut două scopuri demonstrative: a. bucuria de a-L vedea înviat; b. să le demonstreze oamenilor că El a înviat cu adevărat.

Maica Domnului nu avea nevoie de această demonstrație. Ea nu s-a îndoit. Toma s-a îndoit, pentru că avea nevoie de demonstrație. De aceea, Iisus nu S-a arătat și Maicii Sale.

4. Ziua de astăzi este închinată familiei. Familia a fost întemeiată de Dumnezeu. Tatăl în Vechiul Testament: „bărbat și femeie i-a făcut pe ei”. Iisus a binecuvântat taina aceasta prin participarea Sa la nunta din Cana Galileii. Familia este și a celor vii, dar și a celor morți. Se spune în Scriptură: „și a murit Iacob și s-a adăugat neamului său”, lucru care dovedește legătura între neamuri, solidaritatea de sânge și de credință.

29 mai 1994

La Catedrală a slujit și a predicat IPS Bartolomeu, la evanghelia după Ioan, „Femeia samarineancă” (35 minute). Idei:

1. Această pericopă evanghelică este cea mai adâncă în ceea ce privește credința.

Samaria și samarinenii erau un popor hibrid, cu o credință hibridă. Iisus înfrunța toate prejudecățile, în ciuda părerilor iudeilor. Iisus îi spune femeii: „dă-mi să beau”! Inițiativa pornește de la Iisus: Există un metalimbaj folosit de Iisus și de apostoli.

2. Domnul îi vorbește femeii de apa vie. Femeia înțelege ceva, Iisus altceva. Apa vie este cea care hrănește fântâna: e pânza freatică. Stratul cu apă pură limpede; este viața oricărei fântâni. Femeia pricepe că nu-i vorba de apa materială, ci de cea duhovnicească. „Eu sunt apa vieții!”, îi spune Iisus.

În ordine spirituală, apa vie este Duhul Sfânt. Există și o fântână sufletească. Apa vie aparține stratului profund al fântânii. Este adâncimea adâncului (de jos), dar și adâncimea înaltului. (de sus), a lui Dumnezeu și a Maicii Domnului; care este mister. Se spune în Acatistul Maicii Domnului:

„Bucură-te adâncime...; bucură-te înălțime...”, o dimensiune în microcosmos și o alta în macrocosmos.

3. Se poate produce la un moment dat o criză de identitate în sufletul omului, când te întrebi cine ești, în ce crezi...

Iisus a reușit să-i scoată pe samarineni din criza lor de identitate: „Cine trăiește în criză, vrea să iasă din ea”.

Adevărata credință nu e condiționată de istorie sau geografie: „Cerule și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece!”

„Să vă închinați în Duh și în adevăr!”. Duhul este apa vie care e la fundul fântânii, în profunzimea ei. Tot ceea ce-i în afară e viitură.

„Să credem în apa cea vie a Bisericii noastre care lucrează prin cele șapte Taine”.

Poetul Lucian Blaga are niște versuri foarte frumoase: „Sapă frate, sapă, sapă, / Până când vei da de apă”, versuri ce arată perseverența insului de a pătrunde în propria fântână: „Sapă frate, sapă, sapă, / Până dai de stele în apă”. Stelele se oglindesc în apa vie, limpede, așa cum Tatăl S-a oglindit în Fiul Său.

Să nu uităm rugăciunea: „Doamne, Doamne, sufletul meu cel însetat...”

5 iunie 1994

La catedrală a slujit și a predicat IPS Bartolomeu (40 de minute) la duminica orbului. Idei:

1. Minunea de la Dumnezeu se petrece printr-un simplu cuvânt: să-și recapete orbul vederea. El este singurul care poate vedea minunea lui Dumnezeu.

„Câtă minune există în omul care contemplă răsăritul lumii!” Tina pe care o aplică Iisus pe ochii orbului nu avea nicio valoare terapeutică. Iisus nu era vraci. El era Dumnezeu. Vindeca prin cuvânt.

A vrut să vadă dacă orbul intuiește în fața cui se află. I-a pus credința la încercare. Orbul a început să vadă de când era în fața lui Iisus. Atunci s-au deschis ochii sufletului.

În fața orbului, Iisus repetă gestul primordial (din Geneză): re-crearea omului.

2. Semnificația parabolei este dobândirea luminii lăuntrice. Orbul depășește momentul când era subiectul minunii fizice, exterioare. Există orbirea sufletului și a trupului. În prima categorie intră fariseii, care nu au vrut să vadă, pentru că nu au vrut să asculte.

Imperativul „să fie lumină!” nu înseamnă lumina fizică, a corpului ceresc, ci lumina lui Dumnezeu, necreată. Dumnezeu nu a vrut să creeze lumea în întuneric, ci în lumină. Apoi a fost lumina fizică, creată.

Pe muntele Tabor, Iisus S-a arătat pe Sine ca Dumnezeu, lumină și izvorător de lumină. Când a înviat, a fost lumină. „Eu sunt lumina lumii”, spune Iisus pe treptele templului. Este „lumina neînserată a lui Dumnezeu”, cea care nu trece. Misticii aspiră către lumină. Mântuirea înseamnă a trăi în veșnicie împărțându-te din lumina cea necreată.

Lumina este de două feluri: albă (simplă) și în spectrul solar (compusă). Lumina în sinea ei este unitară, ca și Sfânta Treime.

Dumnezeu este izvorul și depozitul luminii. Fiecare are posibilitatea să devină un izvor de lumină.

25 iulie 1994

Sunt la Văratec cu părinții în vacanță. Părintele Anania a venit de la Cluj să lucreze la atelierul biblic. Aici, în Moldova este părintele Anania. Ne-a întâmpinat cu aceeași față care radia bucurie și cu nelipsita cafea în ceșcuțe elegante.

Am răsfoit câteva cărți în limba franceză din biblioteca părintelui, între care volumul de versuri al lui Paul Claudel, apreciat de părintele. Ne-a vorbit despre poezia franceză, apoi a interpretat versul lui P. Claudel: „cu fiecare despărțire murim câte puțin”. În revista *Steaua* părintele mi-a arătat un articol al unui profesor unde

s-au strecurat două greșeli. Evanghelia după Matei începe de la Adam, iar cea de la Luca începe de la Avraam. Numele lui Guénon nu are ce căuta în acel context.

M-a făcut atentă și pe mine că trebuie să stăpânesc teologia, ortodoxia, unde sunt adâncimi fantastice. Mi-a mai arătat un articol despre New Age în „Mișcarea”, apoi am discutat despre gazda unde stau, despre profesori, colegi, despre Ion Luca, depănând amintiri din perioada studenției la Medicină.

La un moment dat, a spus: „Simt cum toate privirile sunt ațintite asupra mea atunci când predic”.

Mi-a dat și un sfat prețios: „la vârsta asta, a ta, se citește. O carte pe care n-o citești la timp, n-o mai citești niciodată. Să iei cu lingura, nu cu polonicul”. Zilele trecute fusese la el Radu Preda, care „a citit până noaptea târziu mai multe cărți”.

M-am despărțit cu greu de atmosfera livrescă, muzicală și duhovnicească, dar am plecat cu provizii de la Părintele Anania.

Octombrie 1994

Am fost la conferința lui J. Le Goff, „Sur l'homme médiéval”, pe care am reușit s-o înregistrez. Am primit și un autograf pe una din cărțile lui.

8 octombrie 1994

Se împlinesc un an de la trecerea la cele veșnice a prof. Dumitru Stăniloae. Dogmatica sa, Filocaliile traduse în limba română ș.a. sunt un reper important pentru un student în Teologie. La catedrală, IPS Bartolomeu a făcut parastas.

9 octombrie 1994

Am aflat de ispitele pe care le-a avut IPS Bartolomeu cu maica Nazaria de la Văratec. Rezultatul? IPS Bartolomeu va părăsi definitiv Văratecul... O mare pierdere pentru el (locul unde și-a găsit liniștea și unde a început munca de diortosire a Sfintei Scripturi), dar și pentru mănăstire, pentru Moldova...

13 octombrie 1994

Premiul Nobel pentru literatură a fost decernat anul acesta unui scriitor de origine japoneză, Oé, pentru cartea „Lettres des années de nostalgie”, în stilul lui Sartre.

Mă voi documenta, apoi voi purta discuții cu IPS Bartolomeu. Am terminat o scurtă traducere despre ecumenism a lui Nicolas Lossky pentru revista *Renașterea*.

23 octombrie 1994

Astăzi IPS Bartolomeu mi-a citit mica piesă de teatru „Darul pământului”. Mi-a făcut observații pe text. A spus că e îndrăzneț, spiritualizată. M-a sfătuit să scriu...

2 noiembrie 1994

Ieri, am fost cu părinții la IPS Bartolomeu. Am luat masa împreună, pe fundalul muzicii lui Geršwin (încep să înțeleg tot mai mult limbajul muzicii clasice).

Discuții despre literatură, poezie, despre ucenicul lui, Theodor Baconsky, care și-a luat doctoratul la Sorbona, „magna cum laudae”, iar unul dintre asistenți a fost J. Le Goff.

În curând i se va naște lui Doru (cum îi spune părintele) un copil. Ne-a vorbit admirativ și despre soția acestuia.

I-am spus că am citit opul lui N. Băciuț, „Între lumi” (despre pr. Nicolae Steinhardt), unde pr. Nicolae Steinhardt vorbește despre IPS Bartolomeu ca fiind un teolog foarte bun.

4 decembrie 1994

Am fost la catedrală la Sf. Liturghie. IPS Bartolomeu a ținut o predică despre explicarea Sfintei Liturghii. La sfârșitul Slujbei a făcut parastas pentru Petre Țuțea...

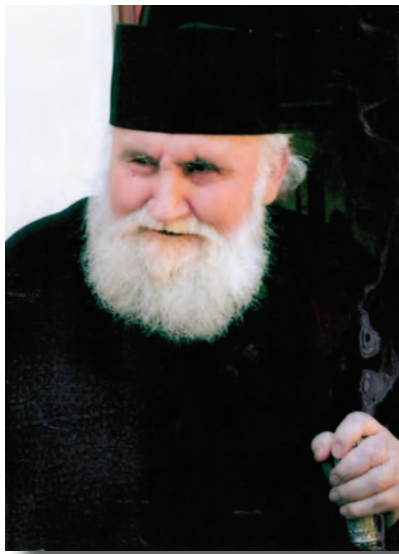
Părintele Ioan Iovan, „martorul euharistic”

Arhim. Benedict Vesa

Cine m-a apropiat de Liturghie și de Euharistie, decât Maica Domnului? Cine mi-a dat în gând atunci și acum? Mă cutremur când creștinii vin să-și spună ofurile. La un moment dat le tremură fața, ochii, încep să plângă, și pe mine mă topesc! Din asta trăiesc! Doamne, ce aliment scump! Și apoi, scumpii mei, tot Maica Domnului m-a învățat, când am făcut teza de licență la părintele Florea Mureșan, ce să fac. Mi-a dat sfaturi despre Sfânta Euharistie și diligența s-o consum și mă împărțeam tot timpul. Acum, retro, îmi dau seama cum a lucrat El. Aceasta v-o spun, scumpii mei, ca să credeți în mila lui Dumnezeu și a Maicii Domnului, că așa cum a avut milă de nevednicia mea și m-a purtat, m-a ferit de gropi, că le căutam, iubiți credincioși, ca tânăr. Uite-așa mi le ocolea! Până când mi-a dat în minte: «Stai, măi, tu vei fi preot, pui mâna pe Potir, pe epitrahil, cum trebuie să fii?!»... Potirul este viața mea, este rostul meu, este hrana mea, este Cerul pe Pământ! În Potir, în lingurița ce o dau și în ființa mea, este El. Credeți, vă rog!... Într-un astfel de limbaj Părintele Ioan Iovan își exprima crezul său de viață, revelându-se drept martor, în sensul etimologic al cuvântului, dar și mărturisitor al Potirului euharistic. Omul duhovnicesc este, în același timp, o ființă liturgică, sursa vieții sale religioase fiind Pâinea euharistică, iar centrul existenței sale Liturghia. Într-un context în care creștinul contemporan stă destul de departe de această realitate, biografia duhovnicească a Părintelui Ioan Iovan capătă un plus de importanță.

Se naște în ziua de 26 iunie 1922 în localitatea Husasău de Criș, județul Bihor, într-o familie sacerdotală, exponent al unei spiritualități firești și cuminți din Transilvania. Odată terminată școala primară din sat, își continuă studiile liceale la Oradea, apoi Facultatea de Teologie din Cluj, în vremuri grele când Ardealul de nord era cedat. Teza sa de licență, sub îndrumarea preotului martir Florea Mureșanu, va reprezenta crezul său și, în consecință, programul său de viață – „Sfânta Euharistie și viața mistică”, la Facultatea de Teologie din Sibiu, în anul 1946. Un an mai târziu, va începe doctoratul în Teologie. Însă, pentru el, Teologia înseamnă „normă întregă” și calea înspre esențializare. Tocmai de aceea va intra în viața monahală la Mănăstirea Sihastu, fiind călugărit de Episcopul Antim Nica. În anul 1948 va fi hirotonit diacon, iar un an mai târziu preot de către Episcopul misionar Nicolae Popovici de Oradea și numit duhovnic la Mănăstirea Vladimirești. Cei doi aveau în comun originea geografică, dar, mai ales, fervoarea credinței, sinceritatea și curajul mărturisirii.

Urmează șapte ani de slujire la Mănăstirea Vladimirești, vatră ce devine în scurt timp un centru de reînnoire duhovnicească tocmai prin accentul pus pe o viață liturgică asumată, pe proclamarea cu tărie a cuvântului biblic și pe o pregătire ascetică permanentă. Întemeiat pe Scriptură și Tradiție, luând exemplul Sfântului Ioan de Kronstadt, va propovădui întoarcerea la viața Bisericii primare prin împărțire permanentă. Programul său eclezial însemna o schimbare de direcție în peisajul eclezial contemporan, ceea ce va aduce cu sine și o provocare pe măsură. Din pricina lucrării sale misionare intense, neobișnuite pentru acele vremuri, nu puțini au fost cei care și-au manifestat vizibil dezacordul, din motive presupus dogmatico-canonic. La această înțelegere incompletă și restrictivă se adaugă „fenomenul” care se creează – afluența de credincioși și mișcarea care apare, și, în consecință, hărțuirile puterii ateiste ale vremii. În ciuda atenționărilor, Părintele Ioan Iovan scrie împotriva regimului, reclamând dreptul de misiune în spațiul public – școli, cazărni, sub prerogativa drepturilor religioase. Ca răspuns la această atitudine, va fi arestat în martie 1955, iar, pe linie bisericească, va fi caterisit.

Timp de peste nouă ani va experimenta suferința carcerală și va fi supus „procesului de reeducare”, trecând prin mai multe penitenciare – Galați, Văcărești, Jilava, Gherla, Aiud. Liturghia, și în aceste condiții, era centrul vieții sale spirituale – pe un antimis cusut pe maiou, potirul o cutiuță de ebonită, iar vinul adus în sticlucă de vin tonic. Această perioadă va reprezenta testul autenticității credinței sale și proba de foc a evlaviei sale euharistice. Vocația sa liturgică și mistică, deopotrivă, se validează aici printr-un devotament sacrificial și o consecvență martirică. Sunt numeroase mărturiile pe care le avem – Bartolomeu Anania, Nicolae Balotă, Liciu Brânzaș și alții. Catacombele martirice au fost reinventate în celulele comuniste. Dar aceste spații, de acum culturale, dar și religioase, au devenit „școli de viață spirituală”, cu liturghie zilnică, în condiții rapide și esențializatoare, realizând o comuniune a suferinței, în care euharistia ca jertfă devine stare de permanent sacrificiu a celor care o primesc și metodologie de viață în contexte ecumenice. Crucea devine exercițiu de dragoste al „inimilor lărgite”.

Anul 1964 a însemnat eliberarea din închisoare și pentru Părintele Ioan Iovan și stabilirea sa în București. Cincisprezece ani mai târziu, ca urmare a memoriului scris de Mitropolitul Antonie Pământădeală, secretar al Sfântului Sinod în acea vreme, i se ridică caterisirea. Își va relua slujirea la Mănăstirea Cernica pentru un an, apoi pentru alți doisprezece ani la Mănăstirea Plumbuita. Anul 1991 a însemnat un moment important din itinerariul său pământesc, întrucât, la chemarea IPS Mitropolit Andrei, pe atunci episcop la Alba

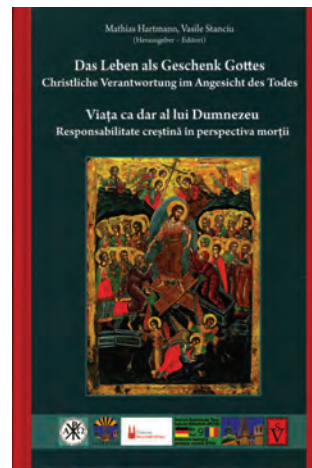
Iulia, a venit împreună cu Maica Cristina Chichernea, întemeind Mănăstirea Recea din proximitatea orașului Târgu-Mureș. Cele trei lucrări care l-au consacrat în misiunea de la Vladimirești vor fi vizibile și în această ultimă perioadă a vieții sale – predica, asceza aspră și cuminecarea. Dincolo de un loc geografic, această mănăstire devine un „topos euharistic”, care va susține lucrarea spirituală mai extinsă din Transilvania. Mănăstirea de la Recea devine punct de referință pentru o „nouă” teologie euharistică susținută de unii episcopi, preoți sau teologi contemporani. O anumită lectură teologică care stă la baza acestei înțelegeri își face apariția în acest context – teologi ca Nikolai Affanasiev, Alexandru Schemann, Iannis Zizioulas sunt puși la îndemână și devin sursă pentru o teologie euharistică și o reînnoire liturgică, în consecință. Trece la Domnul în ziua de 17 mai 2008 și este înmormântat la Mănăstirea Recea.

Se poate afirma limpede că, pentru viața eclezială contemporană, Părintele Ioan Iovan reprezintă un glas profetic. Termenul „criză” este, pentru omul actual, unul obișnuit și înțeles, mai ales, cu conotații negative. Însă, din perspectivă duhovnicească, poate să însemne un prilej de judecată în sensul de diagnoză a unei stări, cu caracter atât individual, cât și colectiv, dar și de prognoză, necesară și revelatoare, în lumina speranței creștine și încrederii în intervenția permanentă a lui Dumnezeu în istorie, cu vădite dimensiuni eshatologice. Într-un astfel de context, vocea profetului devine șansă pentru contemporanii săi, în sensul de discernământ și lucrare în consecință. Diagnoza Părintelui Ioan este una optimistă – creștinii în Biserică rămân popor al lui Dumnezeu, candidați la o viață plină de har și moștenitori ai Împărăției. Or această împărăție le este accesibilă în Liturghie, Taina Bisericii, când Hristos li se dă trup și sânge – „Cel ce se frânge și nu se desparte, Cel ce se mănâncă pururea și niciodată nu se sfârșește, ci pe cei ce se împărțesc îi sfințește” (*Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur*). Cuvântul de încheiere a unei omilii din anul 1996 de la Recea, deja amintită la început, devine sinteză a viziunii sale și totodată soluția în sensul unei prognoze duhovnicești: „Potirul este viața mea, este rostul meu, este hrana mea, este Cerul pe Pământ! În Potir, în lingurița ce o dau și în ființa mea, este El. Credeți, vă rog!... Aur și argint n-avem să vă dăm, nici mâncăruri bune și copioase, avem lingurița cu care vă aducem din cer Cărbunele mântuirii, din Sfântul Potir, primiți-l...”¹

¹ Predică înregistrată audio, Mănăstirea Recea, 26.06. 2014, transcrisă de Raita Septimiu, *Părintele Ioan Iovan. Un model omiletic contemporan*, Alba Iulia, 2013, p. 85.

² Mohania Cristina, *Părintele Ioan Iovan de la Mănăstirea Recea de Mureș*, Alba Iulia, Reîntregirea, 2002, p. 36.

³ Predică înregistrată audio, Mănăstirea Recea, 26.06. 2014, transcrisă de Raita Septimiu, *Părintele Ioan Iovan. Un model omiletic contemporan*, Alba Iulia, 2013, p. 85.

MATHIAS HARTMANN, VASILE STANCIU (editori), *Das Leben als Geschenk Gottes. Christliche Verantwortung in Angesicht des Todes / Viața ca dar al lui Dumnezeu. Responsabilitate creștină în perspectiva morții*, Editura Schiller Verlag Bonn, Sibiu, 2018.

Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității clujene este cunoscută pentru activitatea de găzduire a mai multor manifestări culturale prestigioase. Între cele mai recente dintre acestea se numără și cea de-a IV-a Consultație Teologică, organizată în parteneriat cu Diakonia Neuendetteslau, între 8 și 12 mai 2018.

Prin bunăvoința mai-sus pomenitelor instituții și a unor oameni deosebiți precum profesorul Mathias Hartmann și părintele profesor universitar dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății mai-sus pomenite, comunicările susținute aici, văd acum lumina tiparului, în variantă bilingvă, româno-germană, într-o ținută editorială și grafică de invidiat. Tema acestei consfătuiri, a fost, după cum se poate vedea, una bine aleasă și de actualitate, fapt subliniat de părintele profesor Vasile Stanciu în cuvântul de deschidere: „Consultația teologică își propune o dezbatere deschisă asupra unei teme de maximă actualitate teologică și socială, având ca titlu *Viața ca dar al lui Dumnezeu – responsabilitate creștină în perspectiva morții*” (p. 21).

Analiza unui subiect atât de sensibil și de important pomește, după cum frumos subliniază Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei în cuvântul de salut adresat participanților, de la premisa că: „N-a făcut Dumnezeu moartea, nu se bucură de pierirea celor vii. Dumnezeu a făcut viața și noi încercăm să fim slujitorii vieții” (p. 15).

Pe baza acestui aspect, dar și a întregii teologii biblice și patristice și a moștenirii comune ortodox-luterane, pr. prof. dr. Christian Strecker vorbește despre dialectica morții și a vieții în teologia Sfântului Apostol Pavel (p. 38-45), părintele prof. univ. dr. Ioan Chirilă, președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai” analizează rugăciunea din cadrul Sfintei Liturghii adresată eroilor, martirilor și mărturisitorilor (p. 56-50), dr. Peter Munzert se oprește asupra unui subiect sensibil în cadrul expunerii sale, intitulată: „Când viața este insuportabilă și moartea imposibilă. Asistare duhovnicească într-o situație limită” (p. 69-78), iar părintele profesor univ. dr. Ștefan Iloaie prezintă o actuală și bine documentată abordare a eutanasiilor (p. 79-85). La rândul său, părintele profesor Friedrich Heckmann, aduce în discuție responsabilitatea Bisericilor în raport cu procesul morții, pe care o prezintă din perspectiva societății seculare și postmoderne în care trăim (p. 109-121), fiind completat de către domnul prof. univ. dr. Sebastian Moldovan, care oferă referatul intitulat: „Moartea de bună voie”. Semnificația unui ideal creștin pentru problema contemporană a încetării voluntare a vieții” (p. 122-134).

În finalul lucrării, alături de documente importante precum programul manifestării (p. 156-161) și îndrumătorul Conferinței Episcopilor Ortodocși din Germania și al Bisericii Evanghelice de aici cu privire la raportarea creștină la moarte și momentul morții (p. 162-187), inserate în mod inspirat de către editori aici, se regăsește și o „mărturie comună pentru viață” (p. 154-155). În cadrul acesteia, sub forma a șase puncte bine conturate, este rezumată concepția instituțiilor participante cu privire la viață și sfârșitul ei. Se subliniază aici următoarele:

„Viața este darul lui Dumnezeu, dăruită pentru ca în ea să se manifeste Dumnezeu însuși. Plini de recunoștință, creștinii primesc viața din mâna lui Dumnezeu și cred că Dumnezeu va continua să mențină viața omului și după moarte. Chiar dacă viața este însoțită uneori de boală și de suferință, prin ea se manifestă și binele și frumosul. Viața are un sens, chiar dacă sensul acesta este uneori greu de identificat de omul modern.

Suferința reprezintă una dintre încercările majore ale omului. Ca și creștinii încurajăm oamenii să accepte suferința și să nu o încheie prin întreruperea vieții. Suferința poate fi alinată prin atenția acordată bolnavului de către oricare semen, și cu atât mai mult în special prin mijloacele paliative, care îmbină îngrijirea medicală a suferinței cu îngrijirea duhovnicească.

Moartea este o realitate iminentă a vieții, care are un sens. Prin credința în Hristos, însă, omul înțelege că îi este foarte de folos gândul la moarte, tocmai pentru a se pregăti pentru moarte. Biotehnologiile moderne ridică probleme reale legate în special de prelungirea vieții, care poate însemna și prelungirea suferinței;

A devenit necesar pentru creștinii de toate confesiunile să înțeleagă și să aplice misiunea de a răspunde tuturor întrebărilor esențiale și tot mai dificile ridicate de posibilitățile tehnologice tot mai extinse, de neînțelegerea sensului și al suferinței, de dorința de eutanasiere. Într-o societate postmodernă și tot mai secularizată, Biserica are o mare responsabilitate față de Dumnezeu, dar și față de oameni, cu privire la procesul morții și la moarte” (p. 154).

Oferită cititorilor într-un veșmânt editorial aparte, conținând răspunsuri la unele dintre problemele actuale și stringente ale societății și subiecte de meditație pentru altele, lucrarea editată de către profesorul Mathias Hartmann și părintele prof. univ. dr. Vasile Stanciu, intitulată: *Das Leben als Geschenk Gottes. Christliche Verantwortung in Angesicht des Todes / Viața ca dar al lui Dumnezeu. Responsabilitate creștină în perspectiva morții*, se constituie, după cum am încercat să arătăm, într-o contribuție valoroasă la înțelegerea problematicii investigate și a relevanței ei teologice. În același timp, ea crează punți de dialog cu alte confesiuni și reprezintă o mărturie a simțămintelor de comună responsabilitate pe care Biserica Ortodoxă și cea Luterană le au în raport cu astfel de subiecte ce frământă societatea în care trăim.

Ierom. Maxim Morariu

„Imposibilul antisemitism”¹

Celor care vor să urască un popor nu le lipsesc niciodată pretextele.
(Jacques Maritain)

Pr. Petru Buran

Convulsiile secolului al XX-lea se resimt până astăzi, traumele sufletești și psihologice căutând suport paliativ într-o lume mai degrabă surdă și oarbă, parcă anesteziată și hipnotizată. Extrem de rar o epocă are șansa de a fi străbătută de câte un vizionar. Platitudinea cotidianului și vectorul rectiliniu al istoriei nu suportă amendamentele tăioase ale unui profet sau filozof, în sensul de receptacul al experiențelor profunde ale vieții.

Filozoful catolic francez Jacques Maritain (1882-1973) se înscrie în tiparul acesta al filozofului profet și al vizionar, capabil de a citi vremurile sale. Profetul, în sens general, este mâna întinsă – am putea spune – a lui Dumnezeu prin care își face simțită prezența, își descoperă gândurile sau planurile, prin care filtrează / exorcizează lumea de numeroasele impurități acumulate. Este atât barometru moral pentru comunitatea în mijlocul căreia trăiește, cât și instanță de judecată pentru eventualele derapaje doctrinare sau civile ale acesteia. Profetul resetează lumea uzată și gârbovită. Vizionarul valorifică foarte bine trecutul istoric, rumegă prezentul fără ingredientul prejudecăților și suportul preconcepțiilor, ca să propună un viitor cât mai stabil și mai descărcat de eventuale accidente nepreconizate.

Secolul trecut european a fost capabil să plămuiască două doctrine totalitariste și criminale pe care, în nebunia mândriei lui, dorea să le exporte la nivel mondial. „Zeita Rațiune”², fecundată și râvnită de mințile oamenilor, a născut doi copii antropofagi (mâncători de oameni), însetați de sânge. Europa se auto-detona singură.

Vizionarul filozof francez Jacques Maritain a recunoscut, din fașă, doctrinele totalitariste care stăteau să explodeze în Europa și a încercat o dezamorsare a lor. Chiar dacă nu a reușit, rămâne memorabil efortul său și apreciable argumentațiile sale.

Comunismul a avut parte de o critică serioasă în occidentul european, însă doar tangențial sau suplimentar pentru ateismul și imoralitatea sa, dar în esență pentru varianta economică propusă de el. Apoi, nazismul a fost stigmatizat și desființat de întreaga lume.

Patru studii / texte ale lui Jacques Maritain adunate laolaltă sub titlul *Imposibilul antisemitism*, publicate la Editura Ratio et Revelatio în 2018, reprezintă vârful de lance al campaniei de demascare a rasismului nazist.

Capturat într-o lume homofobă și rasistă, filozoful francez nu tolerează luptele în care sunt gata să se angajeze conaționali săi: discreditarea, discriminarea, persecuția și exterminarea evreilor din Europa. De formație umanist și filozof, de credință creștină și de confesiune catolică, folosește toate armele legale pe care le are la îndemână. Declanșează o cruciadă a cuvântului, mânuind metodologii din cele mai diverse: de la statistice la construcții filozofice, de la analize minuțioase la sinteze culturale definitorii, de la temeuri biblice până la evidențe factuale.

Are un verb puternic articulat, este pragmatic în exprimare, cu excepția câtorva piruete filozofice și teologice, descifrează problema rasismului pentru conaționali săi încă dinainte de a-și arăta acesta adevărata față – primul articol este redactat și publicat la 21 mai 1921, purtând titlul *Problema evreiască*. Este necruțător cu orice nedreptate făcută omului, în general, ca și „chip al lui Dumnezeu” și având „origine comună”³. Încearcă să rămână imparțial pe parcursul fiecărui text publicat, pledând atât pentru cauza evreilor, dar reproșându-le și minusurile și atitudinile reprobabile ale acestora în diferite sectoare de activitate, îmbrăcând și haina avocatului acuzării față de ideologia rasistă, dar și încercând să ofere câteva soluții de compromis, de satisfacere a orgoliului rănit.

Perfidia iudaică

Jacques Maritain, într-o încercare de echilibristică, recunoaște și punctează anumite metehne ale *evreismului*, mai mult din dorința pedagogică de *îmblânzire* a antisemiților. Slăbiciunile și defectele evreilor sunt, oarecum, naturale, ființiale, încrestate genetic, de unde și justificarea și rațiunea lor pentru a exista. 1. Nerecunoașterea, perpetuată din generație în generație, a lui Iisus Hristos ca Mesia atrage o primă disensiune și polarizare cu lumea creștină. De aici decurge „rolul lor de subversiune” și vocația lor revoluționară: „poporul evreu [...] face din speranța mesianică și din pasiunea pentru Dreptatea absolută [...] cel mai activ ferment de revoluție. Iată de ce, așa cum o notează foarte deschis Darmsteter și Bernard Lazare, la originea celor mai multe dintre marile mișcări revoluționare ale epocii moderne se află evreii, intrigi evreiești, spirit evreiesc”⁴. 2. *Perfidia Iudaica* este o expresie apărută în apus, încă din secolul al VI-lea, făcându-și loc unei ecenii speciale de pomenire a evreilor pentru iertarea și convertirea lor, în cadrul Liturghiei din Vinerea Mare: „*Oremus et pro perfidis Judaeis...*”⁵. Originea istorică a acestei rugăciuni coboară până în perioada apostolică. Sfântul Meliton de Sardes răspunde, într-o omilie pascală, practicii evreiești de „blestemare” a evreilor care s-au convertit la creștinism, denumiți „nazirei”, adică „urmași ai lui Iisus din Nazaret”⁶. Originea teologică rezidă în iertarea vrăjmașilor, inclusiv a celor care au complotat, provocat și condamnat la moarte pe Dumnezeu. În secolul al XX-lea au escaladat polemicele în jurul acestei expresii: „*perfidis Judaeis*” și s-a deschis șirul dezbatărilor semantice. Jacques Maritain a reținut sensul inițial din limba latină și din cultura liturgică: „Trupul mistic al lui Israel este o Biserică respinsă. Nu este o contra-Biserică. [...] Este o Biserică infidelă (acesta este adevăratul sens al expresiei liturgice «perfidia iudaică», care nu înseamnă deloc că evreii sunt perfizi). Trupul mistic al lui Israel este o Biserică infidelă și repudiată; repudiată ca Biserică, nu ca popor. Și mereu așteptată de Mire, care nu a încetat să o iubească”⁸.

Revoluționarismul evreiesc este dublat de această infidelitate înăscută, de-a lungul istoriei – prin nerespectarea legământului făcut de Dumnezeu cu Avraam, părintele lor, și împlinit în Iisus Hristos; escapadele idolatre care atrăgeau mânia / gelozia Dumnezeului lor; nerecunoașterea lui Iisus Hristos ca fiind Mesia și Fiul lui Dumnezeu, în ciuda a peste 300 de profeții împlinite în Persoana Lui. Neloialitatea față de Dumnezeu se permanentizează prin nelloialitatea față de oamenii din jur, în afaceri / comerț, de unde și oprobiul public asigurat. 3. *Credința / mântuirea evreilor vs. Credința / mântuirea creștinilor*. Jacques Maritain își arată vocația filozofică și teologică, mai cu seamă când filtrează perspectiva soteriologică prin cele două culturi: iudaică și creștină. Dacă mântuirea creștină decurge din raiul pierdut și se concentrează pe Împărăția lui Dumnezeu, mântuirea iudaică este confiscată în imanent. „Comuniunea acestui trup mistic nu este comuniunea sfinților, este comuniunea Speranței terestre. Israel speră cu ardoare, așteaptă, vrea instaurarea lui Dumnezeu în lume, împărăția lui Dumnezeu aici pe pământ. El vrea [...] dreptatea în timp, în univers și în patrie”⁹. De aici decurge rigiditatea evreilor în fața unei nedreptăți – le lipsește perspectiva metafizică, a unei dreptăți veșnice –, apetitul spre compromis – dacă le aduce foloase imediate substanțiale, adică plus profit –, netransparența contractelor publice la care se angajează – pentru o eventuală creștere a câștigului –, sau predispoziția de a recurge, de a „face violență oricărei ordini a lucrurilor pentru a-mi da astăzi, în mod palpabil”¹⁰. 4. *Refuzul crucii* este direct proporțional cu „speranța terestră” pentru / cu care trăiesc evreii. Pentru Maritain, crucea este puntea dintre iudaism și creștinism. Opinează că „evreul bun”, care începe să-și asume „jugul ușor al crucii, trădând prin aceasta iudaismul, fără să o știe [...] este pe drumul creștinismului”. Aceasta este lucrarea, voalată și insensibilă, a crucii¹¹. În cultura și ethosul iudaic, *refuzul crucii* poartă trei sensuri: „este esențială / fundamentală pentru iudaism”; este o obturare a „transfigurării”; și este „forma spirituală prin care Israel s-a rupt de Mesia”¹². Este „piatra de poticnire”¹³ pentru evrei, despre care vorbea același

⁵ Idem, p. 10.

⁶ https://it.wikipedia.org/wiki/Oremus_et_pro_perfidis_Judaeis (accesat în 17 iunie 2019). Printre altele, Jacques Maritain amintește în articolul său despre practicele liturgice apusene care înglobează poporul evreu: novene de liturghii lansate la Londra în 1918 (op.cit., p. 15), lobby-ul făcut de doi evrei convertiți la Conciliul Vatican I de a „provoca o mărturie solemnă de simpatie a sfintei Biserici a lui Cristos în favoarea restului lui Israel și de a cere de pretutindeni rugăciuni pentru întoarcerea lui la adevărul absolut” (p. 14), congregațiile înființate în cadrul Bisericii Catolice care să sprijine și să militeze apropierea evreilor de creștinism (p. 14), sau liturghiile special săvârșite pentru evrei de către diferiți papi sau cardinali catolici (p. 15).

⁷ https://it.wikipedia.org/wiki/Birkat_Ha_Minim (accesat în 17 iunie 2019).

⁸ JACQUES MARITAIN, *Imposibilul antisemitism...*, pp. 26-27.

⁹ Idem p. 27.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Idem, p. 28.

¹² Ibidem.

¹³ 1 Co 1, 24.

apostol Pavel. 5. *Caracterul duplicitar* al iudeilor este sancționat de filozoful francez. Mutația din mentalul iudaic are consecințe dramatice. În ce sens? Evreul vrea „să lupte împotriva prințului acestei lumi iubind lumea, fiind atașat de lume”¹⁴. Dușmănia față de diavolul și amicitia / pactizarea, în același timp, cu el este o antinomie greu de descifrat în cheie logică și, mai ales, creștină. Minciuna, irațională și inconștientă, este asimilată de natura evreului, întărind cuvintele Mântuitorului: „voi sunteți din tatăl vostru Diavolul, [...] tatăl minciunii”¹⁵. Credibilitatea evreului este erodată de această difuncționalitate dramatică.

Animalis homo vs. spiritualis homo

Întregul rechizitoriu, făcut de Jacques Maritain, nu închide definitiv procesul intentat de omenire evreilor. El își rezervă dreptul de a pleda în favoarea acestora, în virtutea vestimentației creștine pe care o îmbracă.

Dosarul apărării evreilor, instrumentat de filozoful francez, se întinde pe analiza întregii istorii a omenirii, cu focusare pe contractul / legământul făcut de Dumnezeu cu acest popor, conține referințe genetice, analize geopolitice și strategii de adaptabilitate a evreilor în lume. Creștinismul are tendința de a uita acest legământ; ori îl aruncă în derizoriu ori îl tratează cu indiferență. Maritain se simte dator să readucă pe masa opiniei publice mesajul Sfântului Apostol Pavel transmis printr-o scrisoare / epistolă creștinilor locuitori ai capitalei Imperiului Roman: „Dar prin poticnirea lor (evreilor, n.n.) le-a venit păgânului mântuirea, așa ca lor să le ațâțe gelozia. Dar dacă poticnirea lor îi este lumii bogăție și dacă împușinarea lor le e bogăție păgânului, cu cât mai mult deplinătatea lor?! Căci dacă înlăturarea lor a fost reîmpăcarea lumii, atunci reprimirea lor ce va fi, dacă nu o înviere din morți? Dar dacă unele din ramuri au fost tăiate și dacă tu, măslin sălbatic, ai fost altoit în locul lor și-ai devenit părtaș al rădăcinii și-al grosimii măslinului, nu te mândri față de ramuri; iar dacă te mândrești, nu tu porți rădăcina, ci rădăcina pe tine... Dar vei zice: Au fost tăiate ramurile ca să fiu altoit eu... Bine! Ele au fost tăiate din pricina necredinței, dar tu stai prin credință. Nu te îngâmfa, ci teme-te; că dacă Dumnezeu n-a cruțat ramurile firești, nici pe tine nu te va cruța. Căci dacă tu ai fost tăiat din măslinul cel din fire sălbatic și împotriva firii ai fost altoit în măslinul cel bun, cu cât mai mult așezia, cei ce sunt după fire, vor fi altoiți în chiar măslinul lor! Lui Israel i s-a făcut împietrire în parte până ce întregul număr al păgânului va fi intrat. Căci Dumnezeu i-a închis pe toți în neascultare, pentru ca pe toți să-i miluiască”¹⁶.

Problema evreiască înșurubată în Evanghelie parcă ia formele unei exortații deloc negliabile: precauția de a nu „închide poarta împărăției cerurilor sufletelor de bună credință, adevăraților israeliți, despre are vorbește Domnul nostru, în care nu este viclesug”¹⁷. Pledoaria apărării, prin vocea lui Maritain, trece în revistă contribuția culturii iudaice la binele comun al omenirii: depozitar și interpret – prin rabini și masoreți – ai Scripturilor, „arhivă a promisiunilor lui Dumnezeu”¹⁸, „Biserica se roagă cu psalmii lui David, ea este moștenitoarea fidelă a Vechiului Testament și a sfinților săi. Oricât de degenerați ar fi evreii trupești, rasa profeților, a Sfintei Fecioare, a lui Iisus și a apostolilor constituie trunchiul pe care suntem altoiți”¹⁹.

Maritain chiar recunoaște Sinagoga ca având statut de „Biserică”, „trup mistic al lui Hristos”, *corpus mysticum*, dar vine cu un amendament: este o Biserică ce crede, *nădăjdăduiește și iubește greșit* pe Mirele și Dumnezeul său²⁰.

Nu se lasă impresionat de „mitologia simplistă” brodată pe marginea evreilor care-i incriminează pentru toate nenorocirile lumii²¹, este implacabil în fața unei așa-zise „conspirații mondiale” a acestora împotriva națiunilor și a ordinii de pace din lume²².

Problema evreiască, în contextul rasismului interbelic, scindează omenirea în două: *animalis homo* și *spiritualis homo*. *Animalis homo* propune „a intra prin violență și ură, deschisă sau marcată, prudentă sau plină de furie, într-un război carnal îndreptat spre exterminarea, evicțiunea sau aservirea evreilor, război al lumii împotriva evreilor. Celălalt mod este creștinesc. El constă în a intra prin compasiune în durerile lui Mesia și prin inteligența carității într-o luptă spirituală orientată spre împlinirea operei de eliberare a speciei umane, luptă a Bisericii și a *spiritualis homo* pentru mântuirea lumii și a lui Israel”²³.

(continuare în numărul următor)

¹⁴ JACQUES MARITAIN, *Imposibilul antisemitism...*, p. 28.

¹⁵ In 8, 44.

¹⁶ Rm 11, 11-12; 15, 17-21, 24-25, 32.

¹⁷ JACQUES MARITAIN, *Imposibilul antisemitism...*, p. 16. In 1, 47.

¹⁸ JACQUES MARITAIN, *Imposibilul antisemitism...*, p. 28.

¹⁹ Idem, p. 12.

²⁰ Idem, p. 27.

²¹ Idem, p. 11.

²² Idem, p. 23.

²³ Idem, p. 22.

¹ Este titlul lucrării lui JACQUES MARITAIN, *Imposibilul antisemitism*, Editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2018, 98 p.

² Idem, p. 68.

³ JACQUES MARITAIN, „Problema evreiască” în *Imposibilul antisemitism...*, pp. 9-16. Acest articol a fost publicat în *La vie spirituelle*, II (4) iulie 1921.

⁴ JACQUES MARITAIN, *Imposibilul antisemitism...*, p. 60.

Sfântul Niceta de Remesiana și reflecțiile sale teologice despre Sfânta Biserică Apostolică

Dr. Vasile Rojneac

Scriitor proeminent, înzestrat cu acuratețea credinței și cu simțul responsabilității pastorale, Sfântul Niceta de Remesiana a marcat literatura creștină de la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea, desfășurând o intensă activitate pastoral-misionară între daco-romanii de la Sud de Dunăre, atât prin predica orală cât și prin valoroasele sale tratate teologice scrise în limba latină, câștigându-și astfel reputația de „*Doctor Ecclesiae*”.

Opera sa teologică cuprinde următoarele scrieri: *Libelli instructionis* (Cărțile de învățătură); Cărțile I și II, s-au păstrat doar fragmentar; Cartea a III-a, conține tratatele: *De ratione fidei* (Despre rânduiala credinței) și *De Spiritus Sancti potentia* (Despre puterea Sfântului Duh); Cartea a IV-a s-a pierdut în întregime; Cartea a V-a, conține tratatul: *De Symbolo* (Despre Simbolul de credință), iar Cartea a VI-a, de asemenea, a fost pierdută în întregime. Alături de acestea mai amintim omiliile: *De diversis appellationibus D. N. Iesu Christo convenientibus* (Despre felurile numiri potrivite Domnului nostru Iisus Hristos), *De vigiliis sercorum Dei* (Despre privegheările robilor lui Dumnezeu), *De psalmodiae bono* (Despre folosul cântării psalmilor), imnul *Te Deum laudamus* (Pe Tine, Dumnezeu, Te laudăm) și epistola *Ad virginem lapsam* (Către o fecioară căzută).

Un aspect deosebit de important în teologia Sfântului Niceta de Remesiana îl ocupă învățătura despre Sfânta Biserică Apostolică. În tâlcuirea pe care o face la *Simbolul de credință*, autorul nostru ne oferă câteva idei fundamentale despre ființa și înțelesul Bisericii lui Hristos¹.

Pentru episcopul Niceta, Biserica nu este o organizație oarecare, ci „soborul tuturor sfinților”². Ea trebuie considerată mediul prielnic al credinței, deoarece aici credinciosul se naște pentru o nouă viață, crește și se întărește în credință, potrivit Sfântului Duh³. În viziunea Sfântului Niceta, Biserica nu este altceva decât Trupul lui Hristos, unde sunt cuprinși toți dreptii „care au fost, care sunt și care vor fi”, inclusiv și îngerii: „Ce altceva este Biserica, dacă nu soborul tuturor sfinților? Căci de la începutul veacului, fie patriarhii, fie Avraam, Isaac și Iacov, fie proorocii, fie apostolii, fie martirii, fie ceilalți drepti care au fost, care sunt, care vor fi, o singură Biserică sunt, căci, sfinții de o singură credință și viețuire, însemnați de un singur Duh, au alcătuit un singur trup; capul acestui trup este Hristos, după cum se spune și se află scris [Ef. 1, 22; 5, 23; Col. 1, 18]. A daug încă mai mult. Chiar îngerii, chiar puterile și tăriile de sus se unesc în această Una Biserică, căci ne spune Apostolul că: «întru Hristos s-au împăcat toate, nu numai cele ce se află pe pământ, ci chiar și cele din cer» [Col. 1, 20]”.

În acest context, Sfântul Niceta de Remesiana apelează la teologia paulină pentru a reliefa ființa și natura Bisericii. Între Hristos și Biserică există o legătură indisolubilă, deoarece Hristos este Capul întregii Biserici și „plinirea Celui ce plinește toate întru toți” (Ef. 1, 22-23). Astfel, Biserica - prin natura sa hristologică - reproduce istoria mântuirii, constituind prelungirea și actualizarea în lume a tainei mântuirii⁴. Numai în această Biserică, spune Sfântul Niceta, se poate dobândi „comuniunea sfinților” și numai în această Biserică este posibilă mântuirea: „Crede așadar că, în această Una Biserică, vei dobândi comuniunea sfinților. Să știi că aceasta este unica Biserică Universală rânduită pe tot globul pământesc; comuniunea cu aceasta trebuie să o păstrezi cu tărie”⁵.

Reflecțiile teologice ale Sfântului Niceta le regăsim și la Sfântul Chiril al Ierusalimului, însă într-o formă mult mai dezvoltată. Pentru acest părinte, Biserica este cea care cheamă și strânge la un loc pe toți oamenii, fiind sobornicească: „Biserica se numește sobornicească pentru că se întinde peste toată lumea, de la un capăt al pământului până la celălalt, pentru că învățătura ei este sobornicească și desăvârșită: dă toate învățăturile trebuincioase omului ca să cunoască atât cele văzute, cât și cele nevăzute, cele cerești și cele pământești; pentru că supune credinței în Dumnezeu tot neamul omenesc, atât conducători și supuși, cât și învățați și neînvățați; pentru că îngrijește și vindecă îndeobște orice fel de păcate săvârșite prin suflet și trup și pentru că are în stăpânirea sa tot felul de virtuți în fapte și în cuvinte și împărtășește felurite daruri duhovnicești”⁶.

Tot în tratatul *De Symbolo*, Sfântul Niceta îi avertizează pe credincioșii săi de existența unor așa-zise biserici ale maniheilor, ale catafrigarilor, ale marcioniștilor ori ale celorlalți eretici sau schismatici, care, lepădând învățătura cea dreaptă lăsată de Mântuitorul prin Sfinții Apostoli, propovăduiesc acum învățături diavolești, periclitând prin aceasta credința și unitatea Sfintei Biserici Apostolice. Acestea „nu mai sunt biserici sfinte, spune Sfântul Niceta, de vreme ce, stăpânite de învățături diavolești, cred altfel, făptuiesc altfel de cum a poruncit Domnul Hristos, altfel de cum au lăsat apostolii”⁷.

Atenționarea episcopului Niceta era justificată, deoarece păstrarea comuniunii cu Sfânta Biserică Universală era și este responsabilitatea fiecărui episcop în parte. Cu același înțeles scria și Sfântul Ciprian, episcopul Cartaginei: „Nu îl poți avea pe Dumnezeu ca Tată dacă nu ai Biserica drept Mamă”⁸, iar Fericitul Augustin considera că ereticii și schismaticii nu fac parte din Biserica Universală, întrucât aceștia se rup din iubirea fraternă, fiind în afara comuniunii cu Biserica

lui Hristos: „Credem într-una Sfântă Biserică, adică Universală, pentru că ereticii și schismaticii își numesc adunările tot biserici, dar prin greșelile lor cu privire la Dumnezeu, ereticii încalcă de fapt credința, iar schismaticii, prin separările lor nedrepte, se rup din iubirea fraternă, chiar dacă cred ceea ce credem și noi. De aceea nici ereticii nu fac parte din Biserica Universală - pentru că aceasta Îl iubește pe Dumnezeu - și nici schismaticii, pentru că [Biserica] îl iubește pe aproapele”⁹.

În concluzie, Sfântul Niceta de Remesiana militează pentru păstrarea comuniunii credincioșilor cu Sfânta Biserică Universală și Apostolică, singura prin care se poate dobândi comuniunea cu toți sfinții. Numai această Biserică este cea adevărată și păstrătoare a adevărului dumnezeiesc și numai în această Biserică, credincioșii împreună cu toți sfinții și cu puterile îngerești, pot înălța slavoslovii Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Aceste reflecții teologice ale episcopului Niceta se pot regăsi în câteva versuri ale imnului *Te Deum laudamus*: „Pe Tine Te laudă corul slăvit al apostolilor, / Pe Tine Te laudă ceata vrednică de laudă a profeților, / Pe Tine Te laudă oastea strălucită a martirilor. / Pe Tine Te mărturisește pe tot pământul Sfânta Biserică / Părintele nesfârșitei măreții, / Pe Unul-Născut vrednic de cinstire adevărat Fiul al Tău / Și pe Sfântul Duh Mângâietorul”¹⁰.

În vremurile pe care le trăim, fiecare dintre noi suntem datori să păstrăm comuniunea cu adevărata Biserică a lui Hristos, iubindu-ne unii pe alții, ajutându-ne unii pe alții, jertfindu-ne unii pentru alții și iertându-ne unii pe alții, pentru că numai așa vom putea păstra „unitatea credinței” și ne vom putea învrednici de „împărtășirea Sfântului Duh”.

¹ CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, XVIII, 23, traducere din limba greacă și note de Dumitru Fecioru, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2003, p. 333.

² NICETA DE REMESIANA, *De Symbolo*, 10 (trad. rom. O. Pop, pp. 99-101); PIETRO RESSA, „Niceta di Remesiana e l'eresia”, în *Classica & Christiana*, nr. 1, 2006, p. 166.

³ BORIS BOBRINSKOY, *Taina Bisericii*, p. 39.

⁴ FERICITUL AUGUSTIN, *Despre credință și Crez*, IX, 21, în colecția: *Credința Ortodoxă*, traducere din limba latină și note de Miruna Tătaru-Cazaban și Bogdan Tătaru-Cazaban, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2010, pp. 71-72.

⁵ NICETA DE REMESIANA, *Te Deum laudamus*, v. 7-13 (trad. rom. O. Pop, pp. 159-161).

Om bogat, om sărac...

Prof. Elena Pârvu

Deși a cam trecut vremea poveștilor, pentru că ele sunt mai plăcute dacă le ascuți la gura sobei, când afară șuieră vântul, iar ferestrele sunt încărcate cu flori de gheață... Totuși, voi începe... Bunicii au dreptul la povești cu nepoții oricând... Dar nu cu Ilene Cosânzene și Feți Frumoși, deși au și acestea sămburele lor de adevăr, ci povești reale, pline de învățăminte...

Undeva, într-un sat de oameni harnici, pe la 1909, venea pe lume un copil care a fost botezat Alexandru. Dar, așa cum erau familiile pe atunci, bogăția cea mai de preț erau copiii, încât vor apărea și frațiori și surioare, care vor umple casa cu joaca și veselie lor. Bucuriile copilăriei au fost întrerupte brusc de moartea tatălui, iar mama, deși aștepta al șaptelea copil, a trebuit să preia toate sarcinile gospodăriei. Era vremea secerișului, iar aplecatul pentru legarea snopilor îi va grăbi nașterea și, epuizată, nu se va mai ridica nici ea, părăsindu-și astfel copilașii. Legea a hotărât să fie dați în grija unui tutore, un unchi care nu avea copii, dar care nu s-a străduit să se apropie și să înțeleagă amarăciunea celor rămași fără părinți. Pe cei mici i-a dus la orfelinat, iar pe cei doi mai mari i-a dat la doi meșteri, în oraș, pentru a învăța meserie. Tutorele le va administra bunurile, dar agoniseala o investea în gospodăria sa, care va deveni una arătoasă pentru vremurile acelea. Mai mult, le pretindea celor doi frați mai mari să-i cumpere tot felul de unelte folosite pe lângă casă. Alexandru, sfătuit și de meșterul său, un sas cu suflet mare, își va asuma și responsabilitatea fraților și surorilor, încât și aceștia vor ajunge la casele lor, și, din orfani, au ajuns oameni respectați, iar legătura frățească a rămas puternică până la sfârșitul zilelor lor. Apelativul de „soră dragă” și „frate dragă”, i-a unit peste timp.

Dar să revenim la tutore, care, în vârstă fiind, l-a chemat pe Alexandru la el. Era o zi de duminică și Alexandru cu familia au plecat spre satul natal, pe jos, admirând câmpurile frumos lucrate, străbătând o pădurice și, după aproape două ore de mers, au descins la casa tutorelui. O casă frumoasă cum puține erau în sat, cu o curte pavată și... uimire... Unchiul nu era în pat, ci întins pe jos, lângă pat. Cu o voce răgușită și cu lacrimi în ochi, le-a mulțumit că au venit și a cerut să rămână numai cu Alexandru... Nu au pus întrebări în drumul spre casă... Dar după un timp, când seara la cină familia își împărtășea problemele de peste zi și gândurile, Alexandru le-a povestit cum unchiul tutore, simțindu-și sfârșitul aproape și cu teama judecății de apoi, a dorit să ceară iertare de la cel care îi preluase sarcina familiei, și ajunsese să-și dea singur pedeapsa, stând pe jos și nu în pat, pentru că nu merita mai mult... Prea se înfruptase din bunurile orfanilor ce îi fuseseră încredințați să-i ocrotească.

O altă poveste, cu final de după 1989... Un alt sat, o altă familie înainte de colectivizare... „Nepoată, să nu uiți ce îți spun acum”... Și strângeau de zor prune, nuci, mere din grădina așezată pe înălțimea unui deal, de unde se vedea orașul ca într-o ilustrată. „Aici a fost o spânzurătoare, demult, demult, pentru țărani care nu se supuneau iobăgiei. În continuare, sunt cele trei gorgane (tumuli) care ascund aurul dacilor”. Nu a uitat ce le-a spus bunica, pentru că era un adevărat testament, dar după 1989 nu au primit titlurile de proprietate... Alții au profitat... Falșii moștenitori n-au schițat însă niciodată vreo urmă de regret, sau vinovăție. La ei rezonanțele sufletești nu funcționează. Ba mai mult, îi priveau pe cei de drept cu superioritatea omului „ajuns”, și nu vedeau că aceștia nu se simțeau ostracizați, ci, dimpotrivă, apreciați de cei care au puterea morală să o facă. Bogăția spirituală fiind mult mai importantă, îi ajuta să depășească impactul samavolnicilor și le ridica statutul civic.

Exemplele pot continua, dar ceea ce îngrijorează mai mult e că aceste infracțiuni au fost comise și de tinerii care la revoluție doreau o „țară ca afară”, adică cu adevărat democratică. Pe cei mai în vârstă nu bogăția îi omoară, pentru că au fost perdanți de două ori, și în copilărie, când s-a impus un nou regim „democratic”, dar și la maturitate, când iar s-a impus un nou regim „democratic”. Bine zicea cronicarul, „tot sub vremi rămânem...”, iar mai nou ni se vorbește de „România care nu mai are rost”, deși sunt „trei surse de rost pe lumea asta: familia, pământul, și credința.” Principiile..., principiile sunt cele pe care le invocă cei mai în vârstă, dar stărnesc zâmbete și parcă nu se zărește nicio încercare de redresare, de adevărată reconstrucție morală. Uneori ne apucă și teama... Oare se poate coborî și mai jos pe scara valorilor morale?...

Bogăția dă multă bătaie de cap oamenilor, deși se pleacă din lume așa cum s-a venit.

¹ IOAN G. COMAN, „Și Cuvântul Trup S-a făcut”, Timișoara, Editura Mitropolia Banatului, 1993, p. 252.

² NICETA DE REMESIANA, *De Symbolo*, 10, în vol. *Opere*, traducere din limba latină, introducere și note de Ovidiu Pop, București, Editura Sophia, 2009, p. 99.

³ BORIS BOBRINSKOY, *Taina Bisericii*, Cluj-Napoca, Editura Patmos, 2002, p. 39.

⁴ NICETA DE REMESIANA, *De Symbolo*, 10 (trad. rom. O. Pop, p. 99).

⁵ BORIS BOBRINSKOY, *Taina Bisericii*, pp. 38-39.

⁶ NICETA DE REMESIANA, *De Symbolo*, 10 (trad. rom. O. Pop, p. 99).

Preoți militari în campania armatei române din Ungaria, (1919)

„După Sfânta Scriptură, istoria este cartea din care trebuie să ne adăpăm sufletul nostru românesc...”
(Protopop colonel Ioan Dăncilă)

Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan

Aotărârea de unire a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România, adoptată la 1 Decembrie 1918 de marea Adunare Națională de la Alba Iulia, a consfințit dorința democratică a românilor din aceste ținuturi de a face parte din România Mare. Îmbrățișată și salută în chip sărbătoresc de întreaga națiune română, rezoluția albauiuană a fost respinsă de guvernul maghiar Károlyi și combătută militar de guvernul bolșevic al lui Béla Kun, instalat la Budapesta în martie 1919. Astfel, în primăvara anului 1919, s-a ajuns la o confruntare militară româno-maghiară finalizată cu ocuparea Budapestei de către armata română în 4 august 1919 și înlăturarea regimului comunist ungar, care intenționase extinderea revoluției sociale de tip bolșevic în Europa Central-Orientală.

La începutul lunii decembrie 1918 armata română a trecut Carpații pătrunzând în Transilvania. Înaintarea trupelor române s-a desfășurat în etapele stabilite de comandamentul aliat în baza convenției militare de la Belgrad din 13 noiembrie 1918. Prima etapă a avut ca limită râul Mureș, operațiunile derulându-se în lunile noiembrie-decembrie 1918. În 24 decembrie 1918 armata română intra în orașul Cluj, Sidonia Docan, secretara Senatului Național Român din Cluj, notând în jurnalul ei: „Mic și mare aler-gă spre Piața Mathia la primirea Armatei Române la Cluj. Nu-i vis. (...) Intrarea armatei în frunte cu generalii Niculcea și Gherescu, de înfățișare marțială, produce o emoție indescriptibilă. Plâng bărbații, plâng femeile, copiii, toți zguduți de o emoție sfântă. Apoi și horă în jurul pieții, în jurul lui Mathia.”¹ Astăzi aceste mărturii emoționante pot fi înțelese numai în contextul social-politic extrem de dificil al epocii, când, din toate zările Transilvaniei necontrolate încă de armata română, se înregistrau vești îngrozitoare despre persecuțiile și masacrele antiromânești desfășurate după Marea Adunare Națională de la Alba Iulia². Așadar, depășirea aliniamentului Mureșului s-a datorat apelurilor românilor din nordul și nord-vestul Transilvaniei care au cerut intervenția grabnică a armatei române pentru a pune capăt terorii instituite de trupele maghiare și de bandele secuiești, de a asigura securitatea oamenilor și a bunurilor și a pacifica regiunile.

În această campanie din Transilvania și Ungaria trupele române au fost însoțite de 10 preoți militari, și anume: pr. Mircea Brăescu în Regimentul 10 Putna; pr. Constantin Cărlan în Regimentul 11 Infanterie Siret; pr. căpitan Iosif Comănescu, înainte de război paroh în Ghimbav lângă Brașov, refugiat în România, „bun predicator, devotat trup și suflet armatei române pe care a servit-o cu devotament, foarte cult și patriot”, în Regimentul 2 Vânători „Regina Elisabeta”; pr. Gheorghe Ciosu în Regimentul 14 Infanterie; pr. căpitan Ioan Dăncilă, paroh în Râpa Râmețului, în Regimentul 90 Infanterie Sibiu; pr. Ilarion Dodu în Regimentul VI Tecuci nr. 24; pr. Ioan Nanu în Regimentul 3 Vânători, înainte de război paroh în Râșnov; pr. Ioan Parfenie din Valea Glodului-Suceava în Regimentul 16 Infanterie Fălticeni, căzut prizonier la bolșevicii unguri 56 de zile; arhimandritul maior Iustin Șerbănescu în Divizia 2 Vânători; și pr. Nicolae Vasilescu din Ploiești în Regimentul Vânători de Munte³. Participarea celor trei sacerdoți ardeleni în această campanie ne dovedește că preoțimea transilvăneană a susținut nu numai moral și spiritual „dezrobirea Ardealului”, ci concret și direct prin trei reprezentanți. Trebuie subliniat că încă din timpul conflagrației, când peste 300 de preoți ortodocși și greco-catolici din Transilvania, Banat și Bucovina fuseseră obligați să lupte alături de conaționali în cadrele „unei oștiri străine”, părintele Ioan Dăncilă mărturisea că preoțimea „și-a îndeplinit cu sfințenie chemarea” deoarece fiecare preot român s-a considerat „un reprezentant al neamului românesc și al Bisericii Ortodoxe Române ales din partea providenței

ca să se jertfească în orice moment pentru alinarea suferințelor nenorociților săi frați, care și ei au contribuit prin jertfa vieții lor la fericirea zilelor de astăzi”⁴. Observațiile lui Ioan Dăncilă sunt confirmate de rapoartele preoților confesori către Marele Cartier General, de aprecierile generalilor Marelui Stat Major și de cele ale comandanților regimentelor care au certificat rolul pozitiv al clerului în sprijinirea soldaților.

În ianuarie 1919 s-a negociat o nouă linie demarcațională între teritoriile controlate de guvernul român și cel maghiar stabilindu-se de această dată linia Sighet-Baia Mare-parte de vest a Munților Apuseni, iar la 23 martie 1919 pe aliniamentul căii ferate Arad-Oradea-Carei- Satu Mare. În această etapă s-a ajuns și la primele confruntări militare deschise între trupele române, pe de o parte, civilii unguri și trupele maghiare bolșevizate aflate în retragere, pe de cealaltă parte. Atmosfera era una tensionată din cauza refuzului guvernului maghiar Károlyi de a recunoaște unirea proclamată la Alba Iulia. O mărturie elocventă referitoare la situația din nord-vestul Transilvaniei o oferă preotul militar Ioan Parfenie din Regimentul 15 Infanterie Războieni, care raporta Marelui Cartier General, în 5 mai 1919, că a fost luat prizonier de soldații unguri în Zalău pe 23 februarie 1919. Umilințele la care a fost supus dezvăluie tensiunea interetnică din zonă, generată de spiritul revanșard al trupelor maghiare și al unor civilii unguri, în urma prăbușirii Monarhiei Austro-Ungare și implicit a dezintegrării regatului milenar maghiar: „Am fost făcut prizonier de soldații unguri, legat cu mâinile la spate și dus cu alții spre închisoare. În piața orașului de două ori era să fiu împușcat de populația civilă. Am fost bătut groaznic cu armele și toți ofițerii am fost duși în o altă piață, să ne

Preot Ioan Parfenie, sursa: Ziarul Lumina, 12 martie 2015.

execute. Am scăpat cu toții, afară de un locotenent ardelean, ca prin minune. Mie mi-au luat civilii banii, ceasul și tot bagajul și toate lucrurile, și preoțești și bisericesti. (...) Zalăul a fost atacat de peste 2000 ostași unguri și 1000 civilii înarmați”. Totodată, părintele Parfenie explică aversiunea înverșunată a maghiarilor împotriva sa nu atât prin prisma uniformei militare românești, cât mai ales prin cea clericală precizând că „ura ce este în Ardeal, la unguri, contra preoților români, se revarsă asupra mea. În Tușnad, am fost ținut la celulă pe gerul din februarie. În Sătmar, la secu, am fost supus tuturor injuriilor. Ni se aduceau apoi acuzațiile cele mai absurde și populația refugiată din Zalău cerea să ne dea pe mâna ei să ne sfășie. Eu a trebuit să-mi distrug hainele preoțești, să mă rad și tund mărunț cu mașina și îmbrac soldățește ca să scap de a fi spânzurat. Niciun ban, o singură cămașă, în închisoare, fără a ieși afară și veșnic amenințarea cu moartea, așa a fost prizonieratul meu”. Această mărturie certifică încă o dată faptul că preoțimea trecea în ochii maghiarilor drept acel segment important al elitei românești care întreținuse sentimentul național și participase în mod decisiv la mișcarea de emancipare națională a românilor din Austro-Ungaria.

Raporturile româno-maghiare s-au înrăutățit după 21 martie 1919, când la Budapesta s-a proclamat Republica Sovietică a Sfaturilor sub conducerea lui Béla Kun, un maghiar de origine evreiască din Transilvania. În scurt timp, armata maghiară s-a bolșevizat și a început să semene anarhie și violență. Același preot militar Ioan Parfenie descria atmosfera în felul următor: „Bolșevicii nu admit ofițeri, nici grade, sunt contra religiei și în special a preoților. Situația noastră, a ofițerilor,

și în special a mea, era groaznică, ne așteptam din moment în moment ca fiecare nemernic să neucidă. Putea să o facă căci nu era nicio autoritate, nicio regulă, nicio justiție. Fiecare ce voia făcea și putea și să neucidă fără răspundere. Vedeam că nu avem altă scăpare decât de vom fi scăpați de armata română sau să intrăm în garda roșie, lucru ce nu admitem nici ofițerii, nici soldații, la toate propunerile lor. Spuneam să ne împuște, dar în garda roșie nu intrăm”⁵.

În noaptea de 15 spre 16 aprilie 1919 trupele maghiare și unitățile secuiești au atacat armata română staționată pe Valea Someșului și în zona Ciucea din Munții Apuseni. Armata română a deschis contraofensiva și în cinci zile a ocupat Satu Mare, Careiul, Oradea și Salonta, iar la 1 mai 1919 a atins cursul râului Tisa făcând joncțiunea cu trupele cehoslovace la nord și cu cele franco-sârbe la sud. În fața celor aproximativ 60.000 de soldați maghiari se găseau 6 divizii românești de infanterie și 3 brigăzi de cavalerie, în total circa 64.000 de ostași⁶.

Alături de trupele care au fost atacate masiv în zona Munților Apuseni de către armata maghiară și apoi au răspuns pe măsură punând pe fugă unitățile ungurești s-a numărat și părintele Ioan Dăncilă, remobilizat în 8 aprilie 1919, sub stindard românesc în cadrul Regimentului 90 Infanterie Sibiu, secția operativă. O parte din experiențele trăite în această campanie „contra ungarilor” au fost rememorate de Ioan Dăncilă în textele „Tablouri de la Ciucea”⁷ și „În luptă cu bolșevismul”⁸. Regimentul părintelui Dăncilă a intrat în Ciucea în prima zi de Paști a anului mântuirii 1919 fiind întâmpinat cu „bucurie” și „dragoste” de localnicii reveniți la casele lor după retragerea bolșevicilor maghiari. Peisajul era unul dezolant, prăpădul lăsat în urmă de trupele lui Béla Kun determinându-l pe sacerdot să-i caracterizeze pe unguri drept „călăi”, „bandiți perciuinați” și „câini ai stepelor din Asia”. Experiența macabră trăită a doua zi cu ocazia înmormântării a cinci soldați români, maltratați în chip josnic de inamic, și vizitarea bisericii românești din Ciucea, profanată de trupele bolșevice maghiare, l-au întristat și dezgustat profund pe părintele Dăncilă nevoit să scrie despre o „veșnică și dureroasă amintire”. Pentru el camarazii uciși erau „sfinți martiri” jertfiți de „feroce fiare sălbatice scăpate din lanțurile pușcărilor”, biserica pangărită în mod „josnic și diabolic” transformându-i pe bolșevici în „păgâni”, „hiene flămânde după sânge și sfințenie creștinească” și chiar „diavoli cu chip omenesc”. Cele văzute au trezit în inima sa și a camarazilor săi o sete de răzbunare care și-a aflat „dreapta satisfacție” în momentul cuceririi capitalei Ungariei și a arborării tricolorului românesc pe „cupola trufașă a parlamentului din Budapesta care sfida o lume întregă”.

Ioan Dăncilă nu a fost singurul preot militar care a trecut cu regimentul prin regiunea Ciucea, în preajma Paștilor anului 1919, constatând prăpădul lăsat în urmă de trupele maghiare. Pr. M. Brăescu, confesorul Regimentului 10 Infanterie, raporta Marelui Cartier General, în 3 aprilie 1919, că a fost nevoit să săvârșească „slujbe zilnice fără plată la trei comune ce se află în zona de operații și neutrală, și anume: Bologa, Poeni și Sebeșul Mare (azi Valea Drăganului, județul Cluj n.n.), ai căror preoți s-au refugiat din cauza operațiunilor armatelor”. Unul din cei trei sacerdoți a fost protopopul martir Aurel Munteanu (1882-10 septembrie 1940), care relata ulterior că în acele zile și-a pierdut „copila de nouă luni (...) omorâtă de unguri”⁹.

În cel de al doilea text părintele Dăncilă realizează o retrospectivă generală asupra campaniei împotriva „ideilor lipicioase și periculoase ale bolșevismului” în dorința de a extrage învățăminte morale și naționale pentru cadeții școlilor militare sibiene, dar și de a oferi un „document istoric” pentru posteritate despre acele evenimente. De la bun început mărturisește că misiunea sa principală în mijlocul regimentului a fost de a combate „ideile și curentele atât de molipsitoare și atât de periculoase ale bolșevismului” într-un moment în care contextul social-politic și militar din Transilvania era unul favorabil răspândirii acestora. Cei patru ani de război, cu ororile și spaimile sale, secătuiseră în mare măsură vloga soldaților români ardeleni, expuși, în degringolada revoluționară declanșată de prăbușirea Monarhiei Austro-Ungare, contaminării cu ideile anarhice promovate de comuniști: „Nu ne trebuie nici domni, nici stăpânire, nici preoți, nici biserică, nici armată, nici regi nu ne trebuie, trâmbețau perciuinații de pretutindenea! Ba nici Dumnezeu nu

⁵ Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire. Preoți în tranșee 1916-1919, vol. II*, Editura Basilica, București, 2018, pp. 464-467.

⁶ Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, Editura Enciclopedică, București, 1994.

⁷ Ion Dăncilă, *Om și caracter. Schițe*, Tip. lui W. Krafft, Sibiu, [1922], pp. 48-52.

⁸ Ion Dăncilă, *În slujba neamului prin Evanghelie. Îndrumări morale și naționale*, Tip. Școalei Militare Inf. „Principele Carol”, Sibiu, 1925, pp. 115-128.

⁹ Sebastian Stanca, *Contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului (1916-1919)*, Ediție, studiu introductiv, note și indici de Mihai-Octavian Groza și Mircea-Gheorghe Abrudan, Editura Argonat/Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Cluj-Napoca/Deva, 2015, pp. 144-145.

¹ Ovidiu Muntean, *Rememorând Marea Unire. Centenar 1918-2018*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2018, p. 80.

² Maria Vaida, *Bihoreni la Marea Unire*, Cluj-Napoca, 2018, pp. 213-233; Horia Bădescu, *Joia patimilor. Roman*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018; Aurel Gociman, *Masacrul din Beliș*, ediția a II-a, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1995.

³ Mircea Păcurariu, *Mucenici și făuritori ai Unirii. Preoțimea din Transilvania și Banat și Unirea din 1918*, Editura Trinitas, București, 2018, p. 361; Constantin Nazarie, *Activitatea preoților de armată în Campania din 1916-1918*, Editura Basilica, București, 2018; Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire. Preoți în tranșee 1916-1919, III volume*, Editura Basilica, București, 2018.

⁴ Ion Dăncilă, *În slujba neamului prin Evanghelie. Îndrumări morale și naționale*, Tip. Școalei Militare Inf. „Principele Carol”, Sibiu, 1925, p. 29.

ne mai trebuie, vrem o lume nouă! Aruncați armele de la voi, doar numai popii și ofițerii, plătiți anume pentru aceasta, numai ei singuri lungesc și voiesc războiul!". Părintele Dăncilă surprinde esența mesajului bolșevic propagat de adepții lui Lenin și Kun scriind: „Înainte de toate voia internaționalizarea, deci despărțirea românului de pământul sfânt al țării, pământ udat cu sângele și îngreșat cu suferințele strămoșilor, pământ apărat cu atâta vitejie și în decursul atâtor veacuri de bravul nostru popor." Prin urmare, duhovnicul a înțeles că dacă dușmanul dorea să „distrugă dragostea de țară a românului", atunci el era chemat să „întărească această dragoste" fortificându-o cu toate mijloacele ce-i stăteau la îndemână.

Confruntat cu această dialectică bolșevică, strategia preotului Dăncilă a fost una bine chibzuită centrată pe sensibilitățile naționale ale soldaților și pe legătura puternică a acestora cu pământul strămoșesc, sentimente la care a făcut apel în anumite momente cheie ale campaniei, precum a fost cel al prezenței pe „istorica câmpie a Turzii, lângă mormântul mucenicului voievod" Mihai Viteazul. Aici relatarea lui Ioan Dăncilă descrie un moment memorabil, identic cu cel ilustrat de Liviu Rebreanu în celebrul său roman „Ion", și anume sărutarea pământului de către soldați, aidoma țăranelui Ion

Fig. 2. Preot Ioan Dăncilă, sursa: Revista Misiunea, nr. 3/2016.

al Glanetașului din satul năsăudean Pripas, „într-un blând apus de soare, i-am îndemnat, ca în semnul credinței și al contopirii sufletului nostru cu pământul sfințit de mucenicescul sânge a lui Mihai, să sărute fiecare pământul țării. Abia, atunci și acolo am simțit cu toții pentru prima dată în viață binecuvântarea tuturor martirilor care zac în sânul pământului românesc, pentru apărarea căruia ne pregăteam atunci, preot și ostași deopotrivă". A doua direcție a acțiunii părintelui Dăncilă a fost consolidarea loialismului soldaților ardeleni față de suveranii români, Ferdinand și Maria „ai visurilor noastre", care au călătorit prin Transilvania manifestând public sentimentele cele mai nobile față de valorile și eroii neamului românesc, așa cum niciun habsburg nu o făcuse vreodată.

O parte din cei zece preoți au trăit alături de trupele lor satisfacția de a „împlânta drapelul pe burjurile Budapestei", mândria de a fi cucerit capitala Ungariei răzbată și din notele memorialistice ale părintelui Iosif Comănescu, care a intrat triumfal în oraș, în seara zilei de 6 august 1919, alături de regimentul său. Rememorând acel moment epocal preotul ardelean nota: „purtând în sufletul meu povara tuturor chinurilor și nedreptăților de veacuri în fruntea unității cadrelor de luptă comandate de mine, cu casca de oțel pe cap, cu ranița împovărată în spate, să intru pe poarta Budapestei, strânsă în brăul de tunuri ale viteazului ardelean, generalul Moșoiu. (...) Mi-a mai fost dat, în ziua de Sf. Maria, 15/28 august 1919, în piața Budapestei, sub vraja faldurilor drapelului biruitoare, să slujesc un Tedeum în fața diviziei de vânători, a comandanților și ofițerilor ei, a tuturor autorităților civile și militare, a reprezentanților comisiei interaliate"¹⁰.

Rapoartele militare și textele memorialistice ale preoților de armată participanți în campania trupelor române în Ungaria, finalizată prin răsturnarea guvernului bolșevic și înlăturarea pericolului comunist din Europa Central-Orientală, întregesc imaginea campaniei militare române ilustrând, totodată, misiunea multilaterală asumată de preotul militar în mijlocul regimentelor românești în perioada Primului Război Mondial și a bătăliei pentru apărarea României Mari.

¹⁰ Margareta Susan Spănu, „Iosif Comănescu: mărturisire", în *Cumida-va*, An XX, Brașov, 1996, pp. 233-234.

O remarcabilă retrospectivă

Prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta

ra firesc să fie reținut volumul de dialoguri purtate și înregistrate în anul 2007 de Lavinia Betea cu Ioana Berindei, intitulat „Am făcut Jilava în pantofi de vară"¹. Este o carte remarcabilă, despre care s-a scris și se va mai scrie.

Doamna Lavinia Betea, profesor universitar, istoric și totodată psiholog, este specialistul numărul unu în ceea ce se numește *istorie recentă*. O bibliografie bogată și con-

cludentă o recomandă în acest domeniu. Ioana Berindei a fost o persoană nevoită să cunoască adversitățile sorții, întrucât aparținea prin naștere și, ulterior, prin căsătorie unui mediu social și politic de elită, pe care comuniștii, după modelul sovietic, voiau să-l distrugă.

Ioana Berindei este fiica istoricului Ioan Hudiță, profesor la Universitatea din București, secretar general al Partidului Național Țărănesc și ministrul agriculturii în cele două guverne (Sănătescu și Rădescu), care au precedat cabinetul Petru Groza constituit la 6 martie 1945, dată considerată în istoriografia noastră drept începutul procesului de comunizare a României. Atunci când Ioana Hudiță s-a măritat, încă studentă pe băncile Facultății de Istorie, ca și viitorul soț – academicianul de astăzi – Dan Berindei, descendent din două vechi familii boierești, părintele său deținea portofoliul Agriculturii. Ioan Hudiță a ținut un jurnal-fluviu de o întindere impresionantă, comparabilă numai cu jurnalul lui Constantin Argetoianu, pe care a reușit să-l ascundă, din al cărui conținut ginerele său a tipărit aproape 20 de volume. Să desprindem, așadar, un fragment privind cununia fiicei sale, petrecută pe 18 februarie 1945: „La ora 4.30 am plecat la biserica Domnița Bălașa. Lume imensă în biserică, în curtea bisericii și mult public pe trotuarele din fața bisericii și a Tribunalului. Ordinea este menținută de un pluton de jandarmi călări. Publicul este format în general din tineretul țărănist și liberal, care primește cu urale pe membrii guvernului, pe Rădescu și pe toți fruntașii țărăniști și liberali, în frunte cu Maniu și Dinu Brătianu. (...) Maniu este primit cu ovații imense de publicul din fața bisericii. (...) Când au coborât din mașină soții Gh. Brătianu au fost și ei cald ovaționați de publicul din fața bisericii. De-abia au putut străbate în biserică, însoțiți de Ioana și Dan, în timp ce corul bisericii intona marșul din Lohengrin. // Serviciul divin a fost îndeplinit de patru preoți, dintre care parohul bisericii a ținut și un scurt discurs de felicitare a tinerilor căsătoriți, pomenind și faptul că Berindeii se află printre cititorii acestui așezământ. Soția lui Gh. Brătianu a făcut un mare efort să-și poată îndeplini rolul de nașă, fiind bolnavă"².

Dincolo de netăgăduitul aspect de „nuntă ca-n povești", reiese din textul reproduș că în acel februarie 1945, când războiul încă nu se sfârșise, iar trupele rusești se găseau pe teritoriul țării noastre, principalele partide politice românești puseseră între paranteze concurența, practicând colaborarea pentru a rezista unei mari primejdii: bolșevizarea nației. Nunta celor doi tineri confirma, nu doar simbolic, acest adevăr. Însă, potrivit Ioanei Berindei, nunta sa a reprezentat ultimul episod de civilitate și normalitate politică: „Acolo a fost ultima clipă în care toate partidele s-au întâlnit în biserică. Adică era Lupu, erau socialiștii, era Victor Papacostea, dar era și Petre Papacostea. Era Titel Petrescu. Constantinescu-Iași, comuniștii. Era Iuliu Maniu, care a venit târziu și s-a așezat pe trena mea"³.

Așa cum se poate vedea din jurnalul lui Ioan Hudiță, acesta era convins că ne vor elibera anglo-americanii. Lavinia Betea își întreabă insistent – și procedează foarte bine – interlocutoarea dacă atât tatăl său, cât și ceilalți fruntași țărăniști erau convinși de această perspectivă, răspunsul primit fiind inechivoc: „Ei toți – și Jovin și Maniu – credeau asta"⁴. De altfel, Ioana Berindei, căreia nu-i lipsește umorul, adaugă: „Tata se întâlnea și cu Constantinescu-Iași și îi spunea: «Voi trebuie să pricepeți. Conclucrăm. Facem un

¹ Lavinia Betea, „Am făcut Jilava în pantofi de vară". *Convorbiri cu Ioana Berindei*, Ed. a II-a, revizuită și adăugită, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2017.

² Ioan Hudiță, *Jurnal politic* (7 decembrie 1944 – 6 martie 1945), studiu introductiv, note și indice de acad. Dan Berindei, Editura DO-MINOR, București, 2008, pp. 360-361.

³ Lavinia Betea, *op. cit.*, p. 81.

⁴ *Ibidem* p. 75.

bloc unitar. Dar să nu-ți închipui că partidul comunist va învinge! Partida voastră e pierdută?"⁵. Nici măcar oameni stabiliți în străinătate, precum profesorul N.I. Herescu, nu îi schimbă convingerile, deși acesta comunica din capitala Franței, la începutul lunii martie 1945, următoarele știri pe care Hudiță le consemna în jurnal: „Din cercurile franceze și din presa străină pe care o consul-tă el la Paris, Herescu înțelege că la Yalta «Roosevelt și Churchill au lăsat mână liberă rușilor să bolșevizeze toată Europa Centrală și Balcanii, inclusiv o parte importantă din Germania»"⁶.

Acest tragic adevăr era efectul unei înțelegeri stabilite încă înainte de Conferința de la Yalta din 1945, la un *summit*, am spune în limbajul de astăzi, între ruși și anglo-americieni, întrunit la Moscova în toamna anului 1944, pe care întâlnirea menționată de Herescu nu a făcut decât să o confirme și să o întărească. Acest fapt Ioan Hudiță l-a înțeles probabil atunci când, în decembrie 1947, a fost arestat și întemnițat la Sighet – închisoarea foștilor demnitari –, de unde va ieși în 1955, după opt ani, în urma morții lui Stalin și a „dezghețului". „Reînghețul" – pentru a folosi expresia lui Petru Dumitriu – va echivala pentru Ioan Hudiță cu o nouă condamnare (1958-1960).

Neglijența unei persoane le bagă în pușcărie atât pe Ioana Berindei, cât și pe mama sa, implicate în încercarea de găzduire a unui fost deputat țărănist, Cozlovski, urmărit de Securitate; se întâmplă în 1950. O prietenă a Ioanei Berindei „...în loc să se ducă cu tramvaiul 17, de unde locuia ea, pe Giurgiului, să schimbe la Universitate, să ia pe 14 și s-ajungă la mama mea care stătea-n Vatra Luminoasă, a mers direct cu 17 la noi, în Strada Toamnei, unde locuiam. Că era mai comod. Vine și-mi spune: «Dragă Mimi, te rog du asta doamnei Hudiță că mă roagă Nina Verzea pentru un unchi al ei, Cozlovski». Iar în această scrisoare, care era un sfert de coală de hârtie, scria așa: «Stimată Doamnă Hudiță, vă rog să mă găzduiți câteva zile până-mi fac buletinul de București». Asta era pretextul... Eu, vorbind cu mama, am motolotit hârtia și am aruncat-o, așa cum făceam cu biletele de tramvai. Cred și-acum că, dac-aș fi avut-o, îmi dădeau drumul, că era justificativă... Ei nu știau că eu nu știu că el face spionaj, că mama nu știe etc., etc..."⁷.

Și în felul acesta Ioana Berindei ajunge, ca și mama sa, la Jilava, lăsând acasă, în grija soțului și a Floarei, devotata femeie de serviciu, un băiat de doi ani. În spitalul închisorii Văcărești, Ioana Berindei o va naște pe Ruxandra și timp de două sau trei luni bunica, mama și nepoata se vor găsi sub acoperișul închisorii Jilava. Pe 1 martie 1951, fetița este încredințată părintelui ei, pe care cineva din administrația închisorii îl bănuiește a fi „un popă" din cauza barbișonului.

La proces, unde Ioana Berindei compare cu fetița în brațe, pedeapsa primită este minimă: trei ani. În închisoarea Jilava întâlnește brute, dar și persoane cu inimă, atât între deținute, cât și între gardiene. Ca om care organic respectă adevărul, Ioana Berindei este mâhnită de faptul că realizatoarea emisiunii *Memorialul durerii* „...n-a dat ce-am povestit eu despre nașterea fetiței mele la Văcărești, nici mulțumirile pe care le aduceam celor care se purtaseră omeneste... Adică trebuia să iasă numai rău și numai rău. Și nu-i chiar așa. Nicăieri nu-i doar așa – numai rău și oameni răi... Doamnă, eu dacă aș mai apărea într-o emisiune, aș face-o doar pentru a le mulțumi oamenilor care s-au purtat bine în mizeria aceea cumplită"⁸.

De la Jilava, Ioana Berindei ajunge la închisoarea Mislea, ca și mama sa. Acolo îi dăruiește o periură de dinți nouă fiicei lui Ion Moța și are prilejul să o cunoască pe soția mareșalului Antonescu: „Doamna Antonescu era o boieroică foarte drăguță, care avea grijă să nu se bage șobolani, gândaci, muște în mâncare. Mesteca acolo și erau niște fete care o ajutau. Se mânca acolo curat, ce să mai vorbim!"⁹.

La un an după ieșirea din închisoare, Ioana Berindei se duce la Petre Constantinescu-Iași, care era ministrul cultelor. Acesta, amintindu-și de prietenia și de ajutorul material primit de la Ioan Hudiță, dispune să i se dea o colaborare permanentă fiicei sale: „Făceam istoricul monumentelor care se restaurau la Sucevița, la Moldovița, la Dragomirna, la Humor. Când ministerul a devenit departament, n-au mai avut nevoie de mine. Știți cu cine lucrăm? Cu părintele Stan, care era o somitate în materie (de Drept canonic, n.n.), și cu viitorul patriarh Iustin Moisescu"¹⁰.

Cartea Ioanei Berindei și a Laviniei Betea, din care am lăsat nesemnlate multe aspecte, bine articulată, străină de resentimente și nelipsită de umor, are un *l'air du temps* indene-gabil.

⁵ *Ibidem* p. 65.

⁶ Ioan Hudiță, *op. cit.*, p. 67.

⁷ Lavinia Betea, *op. cit.*, pp. 106-107.

⁸ *Ibidem*, p. 131.

⁹ *Ibidem*, p. 149.

¹⁰ *Ibidem* p. 166.

Agenda PS Vasile

Iunie 2019

2 iunie: La Sfânta Liturghie este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor Cluj-Napoca. Participă la Taina Nunții tinerilor Alexandru și Oriana Gherman. Asistă la Taina Botezului administrată micuțului Sebastian Gherman, nepotul doamnei Prof. Dr. Maria Mirela Gherman-Căprioară.

6 iunie: Cu ocazia sărbătorii „Înălțarea Domnului”, este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor, Cluj-Napoca, unde rostește efonise și binecuvântări.

9 iunie: În Duminica a VII-a după Paști, la Sfânta Liturghie este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor, din Cluj-Napoca.

16 iunie: Cu ocazia hramului bisericii parohiei „Pogorârea Sfântului Duh” - din cartierul Zorilor, Cluj-Napoca, este prezent în mijlocul credincioșilor, asistând la Sfânta Liturghie oficiată de părintele Prof. Dr. Ioan Chirilă, înconjurat de un sobor de preoți.

17 iunie: Cu ocazia sărbătorii „Sfânta Treime”, este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor, Cluj-Napoca.

20 iunie: Participă la susținerea tezei de doctorat a Pr. lect. univ. dr. Vidican-Manci Liviu, intitulată *Impactul catehezei și predicii asupra generației digitale prin utilizarea noilor tehnologii ale informației și comunicării*, la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Babeș-Bolyai.

23 iunie: Participă la Sfânta Liturghie în mijlocul credincioșilor din Parohia Pogorârea Sfântului Duh - Zorilor, din Cluj-Napoca. Tot în această zi face un popas duhovnicesc la Mănăstirea Râmeț.

24 iunie: Cu ocazia hramului mănăstirii „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul” din Alba Iulia, participă la Sfânta Liturghie, oficiată de părintele duhovnic al mănăstirii Arhimandritul Ioan Cojan, înconjurat de un sobor de preoți.

27 iunie: Participă la slujba de sfințire oficiată de PC: Pr. Consilier Bogdan Ivanov, cu ocazia inaugurării cantinei sociale a Fundației Prison Fellowship, situată pe str. Sobarilor, nr. 29 din Cluj-Napoca.

29 iunie: Cu ocazia hramului bisericii parohiei „Sf. Ap. Petru și Pavel” - din cartierul Mănăstur, Cluj-Napoca, este prezent în mijlocul credincioșilor, asistând la Sfânta Liturghie oficiată de părintele Prof. Dr. Ioan Chirilă, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

30 iunie: În Duminica a II-a după Rusalii, la Sfânta Liturghie este prezent în mijlocul credincioșilor din Parohia Sf. Apostol și Evanghelist Matei din cartierul Mănăstur, Cluj-Napoca.

A consemnat pr. Călin Ficior

Activități ale Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj (iunie 2019)

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea” a Universității „Aurel Vlaicu” din Arad a organizat în data de **3 iunie 2019**, Conferința teologică cu tema: *Patriarhul Iustin Moisescu, promotor al dialogului ecumenic*. Pr. prof. univ. dr. Valer Bel a susținut comunicarea cu titlul: *Concepția Patriarhului Iustin Moisescu despre Biserica locală*.

Luni, 3 iunie 2019, în Aula Facultății de Teologie Ortodoxă a avut loc, cu participarea Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, lansarea cărții *Scrieri duhovnicești*, ce-l are ca autor pe Avva Iosif Hazzaya, văzătorul de Dumnezeu.

Au prezentat: Arhim. lect. univ. dr. Benedict Vesa, Pr. lect. univ. dr. Adrian Podaru și ieromonahul Agapie Corbu, starețul Schitului „Buna Vestire” din Almaș, traducătorul volumului.

Evenimentul a fost moderat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății.

Marți, 4 iunie 2019, a avut loc o întâlnire de suflet a studenților facultății cu ieromonahul Agapie Corbu, starețul Schitului „Buna Vestire” Almaș, jud. Arad.

În perioada 6-9 iunie 2019, la Palatul Patriarhiei a avut loc conferința internațională *Relațiile dintre Stat și denomiinațiunile religioase în Uniunea Europeană*. Au participat Pr. conf. univ. dr. Patriciu-Dorin Vlaicu și Pr. conf. univ. dr. Radu Preda.

Joi, 13 iunie 2019, la ședința preoților din cadrul Protopopiatului Ortodox Cluj I a fost invitat și a susținut o prelegere Pr. conf. univ. dr. Cristian Sonea, prodecanul Facultății.

Centrul de Dialog între Teologie și Filosofie și Facultatea de Teologie Ortodoxă a organizat joi, 13 iunie 2019, conferința cu tema: *Dezbateri tomiste în secolul XX*, susținută de Conf. univ. dr. Alin-Sebastian Tat (Facultatea de Teologie Greco-catolică a UBB).

Volumul recent apărut la Editura Renașterea *Cântări la înmormântarea mirenilor, după melodii tradiționale din Transilvania pe o singură voce*, care-l are ca autor pe Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, a fost lansată marți, 18 iunie 2019, în cadrul întâlnirii lunare de lucru a preoților din Protopopiatul Ortodox Dej. Prezentarea a fost făcută de Arhid. asist. univ. dr. Daniel Mocanu.

Joi, 20 iunie 2019, la Centrul Cultural Arta din municipiul Dej, Pr. prof. univ. Stelian Tofană a susținut conferința cu tema *Societatea de azi, o lume fără familie?* Evenimentul a fost organizat de Protopopiatul Ortodox Român Dej.

Vineri, 21 iunie 2019, a avut loc festivitatea de absolvire a Colegiului Studențesc de Performanță Academică al Universității Babeș-Bolyai. Printre absolvenții promoției 2019 s-au numărat și trei studenți ai Facultății de Teologie Ortodoxă: Alexandru Lazăr (nivel licență) Bogdan-Lucian Șoptorean și Loredana Lorint Loredana (nivel master). De asemenea, studentul Ioan Bindea (master) a primit un premiu special.

Marți, 25 iunie, promoția 2019 a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a absolvit cursurile în mod festiv.

În Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă, a fost oficiată Sfânta Liturghie de către Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi - profesori ai Facultății, în

prezența absolvenților. La slujbă a participat și Preasfințitul Părinte Vasile Someșanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Clujului.

Înaltpreasfințitul Părinte Andrei a rostit un cuvânt de învățătură intitulat: *Misiune rodnică și mărturisitoare*.

Răspunsurile liturgice au fost date de absolvenți, dirijați de Arhid. asist. univ. dr. Daniel Mocanu.

În calitate de gazdă, părintele prof. univ. dr. Vasile Stanciu, decanul Facultății, i-a felicitat pe absolvenți și a mulțumit Ierarhului pentru prezență și pentru purtarea de grijă față de instituția de învățământ.

În după-amiaza aceleiași zile, în sala Auditorium Maximum a Universității Babeș-Bolyai, a avut loc festivitatea de absolvire.

În cadrul evenimentului, Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica”, dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, a oferit celor prezenți un dar muzical.

Cursul festiv a fost susținut de Pr. lect. univ. dr. Adrian Podaru, îndrumătorul de an al specializării Teologie Pastorală, care le-a vorbit studenților despre cum trebuie să fie un adevărat păstor de suflete pentru a fi credibil într-o societate care se secularizează tot mai mult.

A urmat discursul șefului de promoție, Alexandru Lazăr (specializarea Teologie pastorală) și predarea cheii colegilor mai mici.

În cadrul Școlii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran” a avut loc în luna iunie 2019, susținerea publică a două teze de doctorat:

- 20 iunie 2019 *Impactul catehezei și predicii asupra generației digitale prin utilizarea noilor tehnologii ale informației și comunicării* a Pr. lect. univ. dr. VIDICAN-MANCI Liviu, la specializarea Omiletică și Catehetică sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon, în cotutelă cu prof. univ. dr. Adrian Opre.

- 25 iunie 2019 *Bisericele Românești din județele Ciuc, Odorhei și Treiscaune (azi Covasna și Harghita) în perioada 1918-1945* a pr. PANCIU Laurențiu-Gabriel, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru, la specializarea Istoria Bisericii Ortodoxe Române cu noțiuni de paleografie.

Dr. Dacian But-Căpușan

Comunicat

Patriarhia Română își exprimă profunda indignare privind ofensa publică adusă simbolurilor religioase

Patriarhia Română a luat act cu profundă indignare de spectacolul de teatru „Eu sunt. Și?” prezentat la Cluj-Napoca în cadrul „Săptămânii Mândriei” a minorităților sexuale.

Conținutul indecent al acestei reprezentări include folosirea bațjocoroitoare a unor simboluri religioase creștine, mesajul transmis fiind unul deliberat blasfemiator.

Asemenea atitudini jignitoare la adresa covârșitoarei majorități a românilor, etichetarea negativă a credincioșilor creștini, ofensarea repetată a sentimentelor religioase dezbină societatea și denotă intoleranță tocmai din partea acelor care fac apel în mod insistent la toleranță.

Considerăm că este vorba de un act de propagandă ideologică anticreștină, care nu poate fi scuzat sub pretextul unei manifestări așa-zis artistice.

Amintim că **Legea cultelor 489/2006**, la art. 13, alineatul 2, stipulează că „sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de defăimare și învrăjbire religioasă, precum și ofensa publică adusă simbolurilor religioase”.

În consecință, pledăm pentru respectarea legii în spiritul și litera ei. În același timp, îndemnăm la promovarea decenței în spațiul public, ca premisă pentru o reală toleranță.

Biroul de presă al Patriarhiei Române

IPS ANDREI MITROPOLITUL CLUJULUI, MARAMUREȘULUI ȘI SĂLAJULUI

În fiecare **luni**, între orele 8.00 și 10.00, conduce ședința Consiliului Permanenței Eparhiale.

În fiecare **vineri**, între orele 8.00 și 10.00, predă cursul de Spiritualitate pentru studenții din anii III și IV de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

În fiecare **miercuri**, între orele 20.30 și 21.00, realizează emisiunea „Cuvântul Ierarhului – spiritualitate creștină pe unde hertziene”, pentru postul de radio „Renașterea”.

În fiecare **miercuri** și **vineri**, între orele 10.00 și 15.00, acordă audiențe clerului și credincioșilor.

Iunie 2019

1 Iunie

În demisolul Catedralei Episcopale din Baia-Mare, împreună cu Preasfințitul Părinte Iustin, Episcopul Ortodox Român al Maramureșului și Sătmarului și Preasfințitul Părinte Timotei Sătmăreanul, Arhiepiscop Vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului, slujește Sfânta Liturghie și rostește un cuvânt de învățătură cu prilejul zilei onomastice și împlinirii a 25 ani de arhierie ai Preasfințitului Părinte Iustin.

Împreună cu ierarhii locului, face o vizită la Mănăstirea Habra, județul Maramureș.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

2 iunie

Oficiază slujba de resfințire a bisericii din Căianu Mic, protopopiatul Beclean. Slujește Sfânta Liturghie și rostește

cuvântul de învățătură. Hiroteseste într-un iconom stavrofor pe părintele paroh Alexandru Eugen Gherghel. Acordă părintelui Alexandru Gherghel, fost paroh, distincția „Crucea Arhiepiscopală”. Conferă domnului secretar de stat Alexandru Pugna și domnului primar Paul Dumitru Știr, distincția „Crucea Transilvană”. Conferă domnului Ioan Pugna, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”. Primește, din partea primăriei și a Consiliului Local, titlul de „Cetățean de Onoare” a comunei Căianu Mic. Îi premiază pe elevii din județul Bistrița-Năsăud laureați la concursurile pe teme religioase. Este însoțit de PC Pr. Cristian Baci, consilierul bisericesc al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

3 iunie

În sala de ședințe a Centrului Eparhial, prezidează comisia de examinare a candidaților la concursul pentru ocuparea posturilor de preot la parohiile Rugășești (protopopiatul Dej) și Nicula (protopopiatul Gherla).

Săvârșește slujba de binecuvântare a lucrărilor efectuate la sediul postului de radio „Renașterea”. Rostește un cuvânt duhovnicesc și îl investeste în postul de director pe Arhidiaconul Dan Grigore Văscu.

La Muzeul Mitropoliei, participă la programul organizat cu prilejul zilei de 1 Iunie, Ziua Copilului. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

4 iunie

La Facultatea de Teologie examinează prima serie a studenților din anul IV la disciplina Spiritualitate.

Prezidează conferința de primăvară/vară cu preoții din protopopiatul Beclean. Asistă la Te-Deum și rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de PC Pr. Bogdan Ivanov, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de doamna cercetător științific Cosmina Timocea Mocanu.

5 iunie

În Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din cartierul clujean Mănăștur (parohi: Pr. Dănuț Hognogi și Pr. Dorin Ielciu), participă la festivitatea de premiere a elevilor partici-

panți la Concursul Catehetic „Hristos, ajutorul meu”, ediția a IX-a, organizat în cadrul parteneriatului cu Liceul Teoretic „Eugen Pora” din Cluj-Napoca. Asistă la programul organizat cu acest prilej și rostește un cuvânt duhovnicesc.

6 iunie (Înălțarea Domnului)

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară al mănăstirii de la Muntele Rece, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un diacon pe tânărul Rafael Sebastian Cristea.

În Cimitirul Eroilor din proximitatea mănăstirii, cu prilejul Zilei Eroilor, săvârșește slujba Parastasului pentru eroii neamului românesc și rostește un cuvânt duhovnicesc.

Face o vizită în parohia Muntele Rece (paroh: Pr. Ioan Țermure). Vizitează șantierul noii case parohiale.

7 iunie

La Facultatea de Teologie, examinează cea de-a doua serie a studenților din anul IV la disciplina Spiritualitate.

În sala de festivități a Hotelului „Victoria” participă la momentul festiv al absolvirii promoției 2019 de la Școala Post-Liceală de asistenți medicali „Christiana”. Săvârșește o slujbă de binecuvântare și rostește un cuvânt duhovnicesc. Este însoțit de domnul Liciniu Câmpean, consilierul misionar-social al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Acatistul „Înălțării Domnului” și rostește un cuvânt de învățătură.

8 iunie

În parohia Ciceu Cristești, protopopiatul Beclean, săvârșește slujba de sfințire a noii Capele Mortuare. Rostește un cuvânt de învățătură. Conferă părintelui paroh, Alexandru

Parohia „Sfântul Apostol Andrei” din Oradea. Rostește un cuvânt de felicitare.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză.

10 iunie

În biserica din Uriu, protopopiatul Beclean, săvârșește slujba de sfințire a apei și rostește un cuvânt de învățătură. Conferă părintelui paroh, Oliver Cristian Teuțișan, Ordinul „Mihai Vodă”. Săvârșește slujba de binecuvântare a noii case parohiale din localitate. Rostește un cuvânt de felicitare.

În localitatea Ilișua, protopopiatul Beclean, săvârșește slujba de binecuvântare a noii Capele Mortuare. Rostește un cuvânt de învățătură. Conferă părintelui paroh, Ludor Mureșan, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”. Conferă domnului Miron Petru, Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”.

11 iunie

La Muzeul de Artă din Cluj-Napoca, în Sala „Tonitza”, participă la deschiderea manifestărilor organizate cu prilejul comemorării a 75 ani de la martiriul evreilor din Cluj (mai – iunie 1944). Susține o alocuțiune.

În sala de ședințe a Centrului Eparhial, participă la întâlnirea de organizare a Departamentului Misionar de Propovăduire și Apărare a Credenței Ortodoxe din cadrul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

În localitatea Mociu, protopopiatul Cluj I, oficiază slujba de binecuvântare a casei sociale construită de comunitatea parohială. Rostește un cuvânt duhovnicesc. Conferă părintelui paroh, Iustin Câmpean, Ordinul „Sfântul Ierarh

Pahomie de la Gledin”. Este însoțit de domnul Liciniu Câmpean, consilierul misionar-social al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

12 – 13 iunie

La Reședința Patriarhală din București, participă la ședința de lucru a Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române.

14 iunie

La Facultatea de Teologie, examinează restanțierii la disciplina Spiritualitate.

În Capela Centrului Eparhial, hiroteseste într-un duhovnic pe PC Pr. Bogdan Andrei Mustea de la parohia Vânători, protopopiatul Huedin și pe PC Pr. Florin Miholca de la parohia Gersa II, protopopiatul Năsăud.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Acatistul Mântuitorului și rostește un cuvânt de învățătură.

15 iunie

Săvârșește slujba de resfințire a bisericii din Tiocu de Sus, protopopiatul Gherla. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un preot, pe seama parohiei Rugășești, protopopiatul Dej, pe diaconul Rafael Sebastian Cristea. Hiroteseste într-un iconom stavrofor pe părintele paroh Dmytro Mamolia. Conferă domnului Viorel Nădășan, Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”, iar domnului Liviu Coroian, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”. Este însoțit de domnul Darius Echim, corespondentul TV Trinitas în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

16 iunie (Pogorârea Duhului Sfânt)

În Catedrala Mitropolitană, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește într-un diacon pe tânărul Benedict Paul Both. Hiroteseste într-un iconom stavrofor pe părintele Sidon Marian, inspectorul de Religie al județului Cluj.

Pe scena special amenajată în fața Catedralei Mitropolitane, slujește Vecernia Plecării Genunchilor și rostește un cuvânt de învățătură.

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei săvârșind Dumnezeiasca Liturghie cu prilejul resfințirii bisericii din Căianu Mic, protopopiatul Beclean, 20 iunie 2019.

Vaida, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”. Acordă domnului Petru Șerban, primarul comunei Uriu, distincția „Crucea Transilvană”. Conferă domnului vice-primar, Gheorghe Oprea, Ordinul „Mihai Vodă”. Este însoțit de domnul Darius Echim, corespondentul TV Trinitas în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, oficiază Taina Sfintei Cununii pentru tinerii Raoul Daniel și Alexandra Silaghi-Todea. Rostește un cuvânt de învățătură.

În Capela Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, oficiază Taina Botezului pentru pruncul Constantin-Andrei-Dimitrie-Spiridon Măruțoiu. Rostește un cuvânt de învățătură.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie, slujește la Litie și rostește un cuvânt de învățătură.

9 iunie

În Biserica „Sfântul Apostol Andrei” din Oradea, împreună cu PS Părinte Sofronie, Episcopul Ortodox Român al Oradiei, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Acordă părintelui paroh, Vasile Bota, distincția „Crucea Transilvană”.

Împreună cu PS Părinte Sofronie, săvârșește slujba de binecuvântare a cabinetului medical amenajat de către

Conduce, pe străzile din centrul municipiului Cluj-Napoca, tradiționala Procesiune de Rusalii, în finalul căreia săvârșește o slujbă de binecuvântare a naturii întregi. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

17 iunie (Sfânta Treime)

Pe altarul de vară al mănăstirii de la Sopor de Câmpie, cu prilejul hramului, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru preot, pe seama capelei Spitalului de Pediatrie III din Cluj-Napoca, pe diaconul Benedict Paul Both. Hirotonește întru protosinghel pe ieromonahul Sebastian Filimon, viețuitor al mănăstirii.

În parohia Șutu, protopopiatul Cluj I, oficiază slujba de binecuvântare a noii Capele Mortuare. Rostește un cuvânt de învățătură. Hirotonește întru iconom pe părintele paroh Dorel Popa. Conferă familiei Emil și Doreta Rus, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

18 iunie

Face o vizită pe șantierul de construcție al Centrului Misionar – Social „Sfântul Apostol Andrei” de pe Calea Turzii din Cluj-Napoca.

19 iunie

În Sala Sinodală din incinta Palatului Patriarhal din București, participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

20 iunie

La Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, asistă la momentul festiv al susținerii celei de-a doua Teză de Doctorat a PC Pr. Liviu Vidican Manciu, directorul Seminarului Teologic Ortodox.

Primește la reședință pe Preasfințitul Părinte Teofil de Iberia, Arhiepiscopul Vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei.

Face o vizită în cartierul clujean „Voroneț” în vederea înființării unei noi parohii și a construirii unei noi biserici. Este însoțit de PC Pr. Alexandru Constantin Ciui, protopopul locului și de domnul Ionuț Bujeniță de la Centrul Eparhial.

Face o vizită pe șantierul Centrului Misionar – Social „Sfântul Apostol Andrei”, de pe Calea Turzii din Cluj-Napoca.

21 iunie

La Centrul de Tineret de la Sângeorz-Băi, prezidează ședința de primăvară/vară cu preoții din protopopiatul Năsăud. Asistă la slujba de Te-Deum și rostește un cuvânt duhovnicesc.

Săvârșește slujba Punerii Pietrei de Temelie pentru Biserica „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin” din Bistrița (paroh: Pr. Marius Cîrcu). Rostește un cuvânt de învățătură. Este însoțit de PC Pr. Iustin Tira, vicarul administrativ al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de doamna cercetător științific Cosmina Timoce Mocanu.

22 iunie

Săvârșește slujba de binecuvântare a lucrărilor efectuate la biserica din Copru, filie a parohiei Feldioara, protopopiatul Gherla. Slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru iconom stavrofor pe părintele paroh Cristian Scripcaru. Conferă Ordinul „Mihai Vodă” domnului

Alexandru Bota, primarul comunei Cătina. Conferă Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin” domnului Florin Istrate, iar Ordinul „Sfinții Martiri și Mărturisitori Năsăudeni”, domnului Vasile Varo.

În Catedrala Mitropolitană, asistă la Vecernie și Litie.

23 iunie (Duminica Tuturor Sfinților)

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară al mănăstirii de la Telcișor – Buscatu, protopopiatul Năsăud, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia și Litia și rostește o cateheză.

24 iunie (Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul)

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară al mănăstirii de la Someșul Cald, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În sala mare a Muzeului Mitropoliei de la demisolul

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei săvârșind Sfânta Liturghie împreună cu Preasfințitul Părinte Nicanor, Episcopul Banatului Sărbesc, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, pe altarul de vară al mănăstirii de la Parva, cu prilejul hramului (Sfinții Apostoli Petru și Pavel), 29 iunie, 2019.

Catedralei, participă la conferința susținută de maestrul Dorel Vișan și dedicată marelui poet Mihai Eminescu. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

25 iunie

În Capela Facultății de Teologie din Cluj-Napoca, slujește Sfânta Liturghie cu prilejul absolvirii promoției 2019. Rostește un cuvânt de învățătură.

În Sala „Auditorium Maximum” a Casei Universitarelor asistă la festivitatea de absolvire a promoției 2019 de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca.

Face o vizită pe șantierul Centrului Misionar – Social „Sfântul Apostol Andrei”, de pe Calea Turzii din Cluj-Napoca.

26 iunie

Cu prilejul Zilei Drapelului, în Catedrala Mitropolitană, săvârșește slujba de sfințire a Drapelului Tricolor. Rostește un cuvânt duhovnicesc.

În Piața „Avram Iancu” participă la ceremonialul religios și militar de înălțare pe catarg a Drapelului Tricolor. Rostește cuvântul de binecuvântare.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Acatistul Mântuitorului și rostește un cuvânt de învățătură.

27 iunie

Face o vizită pe șantierul de consolidare a vechii biserici de la Mănăstirea Nicula. Este însoțit de domnul Ionuț Bujeniță de la Centrul Eparhial.

Face o vizită pe șantierul Bisericii „Învierea Domnului” din cartierul clujean Zorilor (parohi: Pr. Coriolan Dura și Pr. Ștefan Iloaie).

28 iunie

În incinta Penitenciarului din Bistrița, slujește Sfânta Liturghie cu prilejul sărbătoririi cu anticipație a hramului Capelei (Sfinții apostoli Petru și Pavel). Rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru iconom stavrofor pe părintele slujitor Ioan Vasile Vlașin.

În biserica din Cimitirul Eroilor Ucraineni din Sighetu Marmăției (paroh: Pr. Nicolae Lauruc), oficiază slujba înmormântării adormitului întru Domnul, Vasile Dubovici. Rostește un cuvânt de mângâiere.

Face o vizită pe șantierul de restaurare a bisericii din Bața, protopopiatul Beclean (paroh: Ionel Daniel Olari).

Primește la reședință pe Preasfințitul Părinte Nicanor, Episcopul Banatului Sărbesc.

29 iunie (Sfinții Apostoli Petru și Pavel)

Cu prilejul hramului, pe altarul de vară la mănăstirea de la Parva, împreună cu PS Părinte Nicanor, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru diacon pe tânărul Alin Nicolae Nicula.

În localitatea Cășeiu, protopopiatul Dej (paroh: Pr. Ioan Roșca), împreună cu PS Părinte Nicanor, săvârșește slujba de binecuvântare a noii Capele Mortuare. Rostește un cuvânt de învățătură. Conferă domnului primar, Silviu Boldor, Ordinul „Mihai Vodă”.

Împreună cu delegația din Serbia, face o vizită la sediul Facultății de Teologie din Cluj-Napoca. Este însoțit de PCuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului.

În sala mare a Muzeului Mitropoliei de la demisolul Catedralei, asistă la prelegerea „Provocările misiunii creștine în lumea secularizată” susținută de domnul Teodor Baconschi, diplomat și publicist. Rostește un cuvânt de binecuvântare.

30 iunie

În biserica din Berchieșu, protopopiatul Turda, slujește Sfânta Liturghie și rostește cuvântul de învățătură. Hirotonește întru preot, pe seama Capelei din incinta Spitalului Clinic de Urgență din Cluj-Napoca, pe diaconul Alin Nicolae Nicula. Hirotonește întru iconom stavrofor pe părintele paroh Vasile Florin Negru. Conferă domnului Vasile Trif, primarul comunei Frata, Ordinul „Sfântul Ierarh Pahomie de la Gledin”. Este însoțit de PC Pr. Bogdan Ivanov, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În Catedrala Mitropolitană, slujește Vecernia, Paraclisul Maicii Domnului și rostește o cateheză. Hirotonește întru duhovnic pe PC Pr. Rafael Sebastian Cristea de la parohia Rugăsești, protopopiatul Dej.

A consemnat Arhid. Claudiu Ioan Grama

COMITETUL DE REDACȚIE:

Președinte:
IPS Arhiepiscopul și Mitropolitul ANDREI ANDREICUȚ

Vicepreședinte:
PS Episcopul-vicar VASILE SOMEȘANUL

Membri:
Consilier cultural Pr. dr. Bogdan Ivanov, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Pr. prof. dr. Liviu Vidican-Manciu

Director:
Pr. dr. Cătălin Pălimaru

RENAȘTEREA

Editura Renașterea * Piața Avram Iancu, 18
400117, Cluj-Napoca * Telefon / Fax 0264-59-96-49
Internet: www.renasterea-cluj.ro
E-mail: revista@renasterea-cluj.ro

CUI (CF) 4547095
IBAN: RO84 BTRL 0130 1205 P129 1800
Banca Transilvania, Cluj (Revista RENAȘTEREA)
ISSN: 1223-4435

Redactor responsabil:
Pr. Florin-Cătălin Ghiț

Tehnoredactor: Pr. Eugen Mera

DIFUZAREA:
Pr. Nicolae-Dragoș Kerekes

COLABORATORI PERMANENȚI:
Mircea-Gheorghe Abrudan, Mircea Gelu Buta, Dacian But Căpușan, Cezar Login, Ierom. Maxim Morariu, Marcel Muntean, Adrian Papahagi, Protos. Simeon Pinteș, Nicolae Turcan, Arhim. Benedict Vesa

Tabăra de vară ASCOR Cluj-Napoca

Asociația Studenților Creștini Români (ASCOR) – Cluj-Napoca organizează în perioada 30 iulie – 9 august tabăra studențească de vară, care se va desfășura în județul Bistrița-Năsăud, în comuna Susenii Bârgăului.

Tema taberei de anul acesta este „Trăirea și mărturisirea credinței în lumea de astăzi”. Invitații așteptați să participe la eveniment sunt, în mare parte, reprezentanți ai laicului, oameni care-și poartă smerit trăirea credinței în tumultul lumii actuale.

Pe toată durata taberei, în mijlocul tinerilor va fi Părintele Ciprian Negreanu, preotul misionar al Bisericii Studenților din Hașdeu, care va susține zilnic discuții tematice.

Ca de fiecare dată, se vor organiza o serie de activități interactive: drumeții, competiții și jocuri sportive, ateliere, pregătirea în echipă a mesei și multe altele.

De asemenea, va exista și un program duhovnicesc, în jurul căruia se vor desfășura celelalte activități. În fiecare dimineață, se va săvârși slujba Sfintei Liturghii, iar seara – Paraclisul Maicii Domnului. Pe tot parcursul celor zece zile va fi continuată tradiția citirii neînchinate a Psaltirii.

Doritorii de a participa la tabăra de vară se mai pot înscrie până la data de 25 iulie.

„Ai făcut asta pentru noi toți”

Interviu cu Peter Hurley, realizat de Romina Sopoian.

Le irlandezul îndrăgostit de România, Peter Hurley, l-am cunoscut pentru prima dată la Biserica Studenților din Campusul Studențesc „B. P. Hasdeu” în 2014. Atunci ne-a vorbit cu multă căldură și deschidere despre modul în care a descoperit valorile tradiționale românești, pentru păstrarea cărora a început să lupte. Apoi ne-a povestit despre primul lui pelerinaj pe jos, de la Săpânța la București, și despre jurnalul acestei experiențe descrise în cartea sa, Drumul crucilor. Discuția noastră a atins atunci și subiectul credinței, atât de pregnant și imposibil de trecut cu vederea odată ce interacționezi cât de puțin cu tradiția noastră strămoșească. Vorbind într-un mod foarte familiar despre Ortodoxie, am presupus că Peter Hurley era ortodox sau, cel puțin, convertit la Ortodoxie. Mare ne-a fost surprinderea să descopăr că nu era așa. Era doar un catolic care descoperise tot mai mult credința ortodoxă în complexitatea ei. Ne-a atras atenția în special responsabilitatea cu care privea statutul de creștin ortodox, aspect pe care noi, românii, îl tratăm de cele mai multe ori cu grație. Cunosându-i atitudinea reticentă față de o posibilă convertire, am fost foarte mirați să aflăm că la doi ani de la dialogul nostru a ales să facă acest pas, să devină ortodox nu numai în trăire, ci și în statut. S-a botezat la o mănăstire din înălțimile muntoase ale Carpaților – înălțimi care le-au cuprins cu siguranță și pe cele duhovnicești –, cu ocazia celui de-al doilea pelerinaj pe jos, de la Cernăuți, Ucraina, până în Muntele Ceahlău.

Reîntâlnirea, într-un pelerinaj pe jos spre Săpânța, organizat de ASCOR Cluj-Napoca, ne-a dat șansa să reluăm o discuție care se cerea a fi încheiată după mai bine de doi ani. Peter Hurley s-a alăturat pelerinajului nostru pentru că avea ca destinație Săpânța, locul atât de drag sufletului său, dar și pentru că a dorit să-i fim alături cu această ocazie la parastasul tatălui său, care trecuse la cele veșnice cu puțin timp în urmă. Acest interviu s-a întins pe durata a mai multe ore din cauza evenimentelor la care am luat parte, dar și pentru că toată lumea din Săpânța părea să-l cunoască. Nu a trecut nici măcar o dată neobservat, oamenii căutând să schimbe chiar și numai câteva cuvinte cu el. Peter, pe de altă parte, nu era deranjat de aceasta. Din contră, a acordat multă atenție fiecărei persoane cu care a intrat în contact și, mai mult de atât, s-a văzut din discuțiile foarte apropiate la care am luat parte că le cunoaște tuturor familia și problemele cu care se confruntă. Pe măsură ce discuția noastră a atins aspecte intime ale sufletului, am început să ne depărtăm în mod firesc de gălăgia drumurilor și de intervențiile oamenilor. Apropiindu-ne de Mănăstirea Săpânța-Peri, am trecut printr-o pădure în care doar urmele pașilor noștri pe frunzele uscate de toamnă și cuvintele încărcate de emoție se mai auzeau.

Romina Sopoian: - Prima dată când v-am întâlnit, ne-ați dat un interviu la subsolul bisericii de lemn din Campusul Universitar din Cluj. Atunci ne-ați vorbit atât de frumos despre credința și Biserica Ortodoxă, încât am crezut de la sine că erați deja ortodox. În timpul discuției, ne-am dat seama că încă erați catolic, iar motivul pe care ni l-ați dat atunci a fost că a fi ortodox este un lucru dificil.

Peter Hurley: - Încă cred același lucru.

Romina Sopoian: - Ce v-a făcut să deveniți ortodox până la urmă?

Peter Hurley: - A fost ceva ce s-a întâmplat de la sine. Într-un fel, a fost ceva ce nu am mai putut evita. Încă îmi mențin părerea de atunci. Nu cred că sunt un creștin ortodox foarte bun.

Romina Sopoian: - Cred că nici noi nu suntem.

Peter Hurley: - Da, dar unii sunt mai buni decât alții. Eu sunt chiar la începutul acestei călătorii.

Romina Sopoian: - Vă rugăm să ne spuneți despre decizia de a vă converti la Ortodoxie.

Peter Hurley: - Mai multe lucruri mă „opreau”. De exemplu, fiind catolic, nu am fost niciodată nemulțumit de credința în care am fost botezat. De fapt, am fost foarte împlinit în poziția mea de catolic, așa că nu am simțit niciodată nevoia de a schimba acest aspect. Priveam Ortodoxia cu respect și admirație, dar nu ca ceva din care trebuia să fac parte.

Romina Sopoian: - Cum ați aflat mai multe despre Ortodoxie? Ați citit despre ea sau ați început să o cunoașteți prin interacțiunea cu credincioșii ortodocși?

Peter Hurley: - Nu pe cât ar fi trebuit probabil să citesc. Am aflat cele mai multe lucruri din discuțiile pe care le-am avut, dar diferențele nu sunt majore, din câte îmi dau seama. Adică, cu toții credem în același Dumnezeu. Acesta este un alt motiv pentru care nu am simțit că trebuia să mă convertesc

și pentru care încă simt că nu era nevoie să o fac. Motivul pentru care m-am botezat până la urmă a fost mai degrabă un moment, în sensul că, dacă acel moment nu ar fi venit, probabil că nu m-aș fi botezat. Deci, care a fost acel moment? Acum doi ani am pornit într-o altă drumeție de durată. A fost ca un al doilea pelerinaj. Am pornit din Cernăuți, din Ucraina, și am mers pe jos până la Putna. De la Mănăstirea Putna am început să traversez dealurile și pădurile, evitând drumurile asfaltate, și am parcurs toată Bucovina, mergând din mănăstire în mănăstire. A fost minunat. Și de data aceasta, ca și prima dată [de la Săpânța la București], a fost în timpul iernii și cu multă zăpadă.

Romina Sopoian: - De ce continuați să alegeți acest anotimp al anului pentru pelerinajele dumneavoastră?

Peter Hurley: - Cred că e cel mai frumos sezon. E puțin provocator, dar din anumite puncte de vedere e și mai ușor.

Romina Sopoian: - V-am citit cartea despre primul pelerinaj – Drumul crucilor –, iar impresia pe care mi-a lăsat-o a fost că parcurgerea acelei distanțe a presupus o mare dificultate.

Peter Hurley: - O, da, trebuie să spun că a fost dificil. Cineva mi-a spus: „E ca și cum ai fi făcut un maraton în fiecare zi”. Într-un fel, așa e. Când am pus la cale cea de-a doua drumeție, mi-am spus: „Vreau să fac aceasta fără a apela la vreun ajutor; și fără absolut niciun ban la mine”. În primul pelerinaj am avut bani de cheltuielă, dar nu pentru mâncare sau adăpost. Cu toate acestea, acei bani pe care îi aveam la mine tot îmi dădeau o anumită stare de siguranță. E ca și cum ai face alpinism cu coarda de siguranță. Mi-am zis că de data aceasta vreau s-o fac fără coarda de siguranță. Și a funcționat. Dar s-a dovedit că înaintam destul de încet. Intenția mea a fost de a ajunge până la București, dar nu mi-a mai ajuns timpul. Deoarece mergeam pe la toate acele mănăstiri și participam la slujbe, nu porneam la drum înainte de ora unu după-masa.

Au fost o drumeție și o experiență foarte diferite față de primul pelerinaj și a fost foarte, foarte frumos să fiu singur cu natura și cu Dumnezeu; zi de zi parcurgeam distanța pe drumuri ocolitoare și nu vedeam niciun drum, nicio mașină. În fiecare zi, mă apropiam de destinația venind de peste dealuri și de prin păduri, coborând spre mănăstiri de pe drumul lăaturalnic. Prin urmare, oamenii de la mănăstire erau mirați: „Ai venit până aici fără mașină, doar pe jos, de peste deal?”. Aceasta a atras atenția oamenilor și m-a ajutat să fiu primit cu ușurință. Treceam prin comunitățile lor într-un moment special, înainte de Crăciun, așa că au fost foarte frumoase acele slujbe bisericești și mănăstirile la care am ajuns.

Chiar la sfârșit, la data de 8 decembrie, am ajuns pe Ceahlău. A fost din nou ceva extraordinar – un urcuș pe care nu îl mai făcusem niciodată. Am fost impresionat și copleșit de tot ce se întâmpla în jurul meu. Ceahlăul era atât de masiv, înălțându-se mai presus de toate în jurul său! Pe platoul lung de 10 km de pe vârful Ceahlăului, se află o piatră imensă, care se numește Panaghia. Trebuie să mergi în jurul ei, deoarece e ca un perete înalt, iar apoi continui să mergi mai departe pe o cărare, până ajungi la alta care se numește Toaca și care te duce, de fapt, în cel mai înalt punct. Acolo nu mai există nicio cărare; e ca o piatră abruptă. Trebuie să o înconjori, puțini oameni fiind în stare să se cațere pe ea. Pe când am ajuns acolo, soarele apusese deja, iar vântul era foarte puternic. Atunci mi-am spus: „Trebuie să urc Toaca asta”. Așadar, am început să urc prin semiîntuneric, deși vântul bătea cu mare putere. Eram sigur că mă va spulbera. De acolo, de pe acea culme, în momentul în care reușești să-ți scoți capul la suprafață și să te ții cu putere de balustrada metalică ce protejează antena, poți să vezi pentru prima dată totul în jurul tău; sunt 360 de grade deasupra norilor și doar vântul puternic, o forță atât de mare a naturii noastre.

Am coborât și am parcurs ultimii kilometri până la un schit despre care știam că se află în apropiere. Mergeam de unul singur pe acest platou, acompaniat doar de zăpadă, întuneric, stele și de luna ce începea să răsăra. Undeva în depărtare se auzeau clopotele mănăstirii. A fost impresionant.

Am intrat și mi-am dat jos încălțăminte și hainele de afară. Era slujba de seară. În biserică erau un preot, un tânăr care citea la strană și o tânără doamnă care stătea în partea stângă. Tânărul mi-a făcut semn să merg lângă el. Citea din cărți și îmi arăta unde era cu cititul. M-am simțit de parcă eram într-un tur ghidat prin tradiție, această codificare fiind ca un labirint, întocmai ca în *Numele trandafirului*. Cuvintele erau atât de frumoase și era ca și cum, prin tot acest pelerinaj, prin toate mănăstirile, mă apropiam tot mai mult de Cuvânt. Am ajuns acolo, în strană, pentru a citi cuvântul. Tânărul mi-a spus: „Citește tu acum!”, așa că am început să citesc cuvântul. Această călătorie mă adusesse în punctul în care aveam Cuvântul în fața mea.

Îmi dădeam seama că nici măcar nu-i atinsesem suprafața, că totul e atât de mare, de frumos, de bogat, încât, până acum, în toți anii aceștia, îi privisem doar arhitectura, și îmi dădeam seama că mă aștepta substanța, esența. Acela a fost momentul în care am auzit o voce în capul meu, propria mea voce, spunând: „Ce mai aștepti tu, Petru?”. Așa aș descrie acel moment. Îmi dădeam seama că eu umblasem timp de ani de zile doar de jur-împrejurul acestei clădiri, al acestei Biserici, și că acum era vremea să intru. Nu s-a întâmplat de parcă aș fi fost lovit de un fulger, simțind dintr-odată că trebuie să devin ortodox. Nu. A fost ceva de genul: „Vei continua să aștepti la nesfârșit ascultând la geamul deschis sau vei păși în cele din urmă înăuntru și apoi vei continua să mergi? Aceasta este următoarea poartă”. Așa că m-am hotărât atunci și acolo: „Dacă se va putea aici, mă voi boteza aici”. Prin urmare, așa s-a și întâmplat.

Romina Sopoian: - Când a avut loc botezul?

Peter Hurley: - În dimineața următoare. A fost foarte frumos, bineînțeles.

Romina Sopoian: - Ați fost de unul singur?

Peter Hurley: - Da, doar preotul, tânărul și tânăra doamnă, care mi-au devenit nași de botez, și eu. Preotul și doamna au găsit o bucată de bumbac care nu mai fusese folosită și au cusut din ea un fel de cămașă, un fel de tunică.

Romina Sopoian: - Unii oameni, botezați la maturitate, mărturisesc că au simțit un fel de pace și de ușurare în ziua botezului.

Peter Hurley: - Cu acea ocazie m-am împărtășit pentru prima dată, așa că nu știu dacă sentimentul pe care l-am avut a fost datorită botezului sau împărtășaniei. Am simțit o liniște extrem de frumoasă. Intenția mea a fost să pornesc din nou la drum cât de repede, dar începuse să ningă foarte tare și a devenit imposibil să mai plec. Așa că preotul mi-a spus: „Nu te lăsăm să pleci. Vei rămâne încă o noapte. Du-te în chilie ta și stai”. Am avut doar o lumânare în chilie. A fost atât de frumos. Eram doar eu cu lumânarea, icoanele și o pace caldă, incredibil de frumoasă.

A fost minunat. Mi-a plăcut foarte mult și mi-e dor de asta.

De atunci, am început să fac primii pași în această poveste. Am descoperit câteva rugăciuni frumoase și cred că e important să încep să cunosc Liturgia prin participarea la slujbe. Recent, când am fost în Irlanda, am mers la Biserica Ortodoxă Română din Dublin, am participat la Liturgiile din cele trei duminici în care am fost acolo și m-am simțit foarte bine. Am stat chiar în față, la strană, cântând și citind.

Romina Sopoian: - Liturgia a fost în engleză?

Peter Hurley: - Au fost câteva părți în engleză pe care mi-au cerut să le citesc și apoi au fost câteva părți în română pe care le-am cântat cu toții. A fost încântător. Mi-a plăcut. Mi-ar plăcea să fac acest lucru mai des, să am șansa să citesc mai mult cu voce tare, pentru că, atunci când ești începător, nu poți înțelege foarte bine dacă ești la distanță de strană. Îmi face plăcere să descopăr și calendarul ortodox cu frumusețea sa.

Nu le spuseseam părinților mei despre botezul meu. Nu știu dacă știți, dar suntem zece copii. Tatăl meu a fost un om extraordinar de bun și foarte harnic, grijuliu și preocupat de ceilalți, niciodată ofensiv în vreun fel. Un om frumos. Nu am

vrut să le spun părinților mei despre botez la telefon pentru că nu am știut la ce reacție să mă aștept. Ar fi putut să-mi spună: „Dar ai fost botezat. Nu crezi că ai fost botezat?”, „Ba da, cred că am fost botezat. Sunt și am fost întotdeauna”. Dar nu am vrut ca o astfel de conversație să aibă loc la telefon. Pentru mine a fost foarte important să merg acasă la ai mei. Am ajuns fix în ultimul moment. Tata era foarte bolnav și nu putea să vorbească. Cumnatul meu era în salonul de spital, așa că i-am spus: „John, te rog să ne lași singuri pentru câteva momente”. A ieșit și, fiind singur cu tata, i-am zis: „Tată, nu știu dacă mă poți auzi. Mă auzi?”. A dat din cap în semn că da. „Aș vrea neapărat să îți vorbesc despre un lucru foarte important. Ești sigur că mă înțelegi?”. A dat din nou din cap. Atunci i-am spus: „Am făcut trecerea la Ortodoxie. M-ai înțeles?”, „Da”, a răspuns. S-a chinuit să spună câteva cuvinte, dar până la urmă a reușit: „Mă bucur foarte mult pentru tine. Ai făcut asta pentru noi toți”. Mare lucru.

Romina Sopoian: - Știa ceva despre Ortodoxie?

Peter Hurley: - Afleam că tata avea câteva cărți ortodoxe. Ulterior, mi-a spus că are cărți de teologie pe care ar vrea să le doneze Centrului de Misiune Ortodoxă Română din Dublin, pentru că era tocmai la începuturile sale. Așadar, l-am sunat pe Părintele Călin Florea și i-am spus: „Tata are câteva cărți pe care ar vrea să vi le doneze”. Părintele s-a bucurat, așa că a mers să le ia. Apoi, când l-am întâlnit din nou pe Părintele Florea, mi-a spus: „Știi, acele cărți sunt foarte bune. Tatăl tău are multe din cărțile pe care a trebuit să le citesc în timpul Seminarului de Teologie”.

O altă poveste frumoasă despre părinții mei este din 2004, când tata m-a sunat să-mi spună că vor veni în România ca să vadă mănăstirile din Bucovina. I-am spus atunci: „Îmi voi lua câteva zile libere de la muncă și vă voi duce acolo”. Mi-a răspuns: „Nu, nu. Vom face asta de unii singuri. Cuvântul cheie aici e aventura”. Așadar, la vârsta de 76 și 79 de ani, fără a ști vreun cuvânt în română, părinții mei au plecat din București de unii singuri și au descoperit mănăstirile din Bucovina, inclusiv Sucevița. Zece zile mai târziu, când s-au întors la București, l-am întrebat pe tata în timpul cinei: „De ce ai vrut să faci această călătorie?”. Aceasta se întâmplă în 2004, înainte ca eu să fi fost interesat de Ortodoxie. Așadar, tata mi-a răspuns: „Foarte interesant. Flacăra monahismului a început să ardă cel mai puternic în această regiune chiar în momentul în care s-a stins definitiv în țara noastră”. Avea mare dreptate. Într-o frază atât de scurtă, tata a pus în perspectivă pentru mine ultimii 500 de ani ai Bisericii Ortodoxe Române. Când Constantinopolul a căzut, Bisericii Bizantine i s-a oferit refugiu de către Ștefan cel Mare și de către oamenii din Moldova. Astfel, un foc a început să ardă și acel foc răspândește lumină și în zilele noastre. Acesta e focul care arde pentru întreaga Europă. Acum 1500 de ani, flacăra lui ardea cel mai puternic în Irlanda, în epoca de aur a Irlandei. Irlandezii au adus acel foc înapoi în Europa. Acum câțiva ani, am întâlnit câțiva norvegieni pe care i-am întrebat: „Ce știți despre Irlanda?”, iar ei mi-au răspuns: „Știm că voi ne-ați adus Creștinismul”. Prin urmare, a fost o vreme când noi am ținut flacăra să ardă, iar acum, de 500 de ani încoace, voi, românii, faceți asta.

Așadar, cred că tata a înțeles ce se întâmplă în România și a vrut să vadă cu ochii lui. Să vă mai spun o poveste frumoasă? E probabil puțin mai complicată și poate nu e povestea tuturor, dar e frumoasă. Ți-am spus că părinții mei au vizitat mănăstirile din Bucovina în 2004, iar în 2016 eu lucrăm cu un cuplu de francezi la traducerea cărții mele, *Drumul crucilor*, în limba franceză. Ei o traduseseră și lucrau la corecturi cu o profesoară din Suceava, așa că am planificat să mergem undeva la un sfârșit de săptămână. Francezii au zis că ar putea să meargă

undeva în jurul datei de 18 iunie. Doamna din Suceava a aranjat totul pentru ca noi să putem sta și lucra la Mănăstirea Sucevița. Am stat acolo timp de trei zile. A fost tocmai sfârșitul de săptămână de Rusalii. Am fost la slujbă și, când să plec de acolo, am primit o lumânare ce a fost folosită în timpul Liturghiei de Rusalii. Am pus-o într-o carte ca să nu se rupă și am dus-o cu mine în Irlanda pentru tata. Crezând că își va reveni, i-am dat-o: „Uite, un suvenir de la Sucevița. Ții minte, tată, că ai vizitat Sucevița?”. Așadar, i-am adus o carte de la Sucevița, iar odată cu cartea, a venit și lumânarea.

Câteva zile mai târziu, tata era pe moarte la spital, iar mama era acasă. Ea a trecut prin momente foarte grele, în care a simțit că nu poate să meargă mai departe. Atunci a aprins lumânarea de la Sucevița. În cameră, alături de ea mai erau trei surori de-ale mele. Lumânarea a început să ardă atât de puternic și de frumos! În acele momente, pe când toate se rugau, una dintre surori a zis: „Tata e aici, în cameră. Pot să-l simt pe tata în cameră”. Atunci mama a spus la rândul ei: „Și eu îl simt de ceva timp”. A treia soră a confirmat: „Da, și eu îl simt”. Toate trei erau atât de conștiente de prezența lui în cameră, încât au fost sigure că el tocmai murise la spital. Dar nu fusese așa. Acestea s-au întâmplat joi dimineața. Mama se simțea liniștită. Îți poți imagina o femeie care a avut zece copii, care a fost cu un singur bărbat timp de 65 de ani (căsătorită timp de 62 de ani și logodită cu el timp de trei) și care și-a trăit viața și a făcut totul împreună cu el, confruntându-se cu ideea că e pe punctul de a-și pierde bărbatul, partenerul ei de o viață? Acesta a fost singurul lucru pentru care tata era îngrijorat: „Cum va supraviețui May? Va fi bine?”.

Întâmplarea cu lumânarea – singura lumânare din casă, care își găsisse drumul tocmai de la Sucevița, locul în care fusese binecuvântată la Rusalii și în care ei fuseseră cu 12 ani înainte –, i-a liniștit gândurile și a făcut-o să simtă că totul era în regulă. A plecat liniștită la spital, unde tata încă era în viață. A rămas în viață pe parcursul acelei zile. Devenea tot mai slăbit și, spre sfârșitul zilei, înspre seară, mama, în vârstă de 88 de ani și nici ea foarte puternică, i-a spus surorii mele: „Trebuie să plec, nu mai rezist”. S-a aplecat spre tata și i-a șoptit la ureche ceva ce ceilalți nu au auzit. Ei au auzit doar: „Barry, ...”. El s-a uitat, s-a întors către ea, a privit-o, iar mama i-a spus: „Bine, o să plec acum, Barry. Plec. Bine?”. El a dat din cap, iar ea a plecat. Celelalte două surori au stat cu el până ce a murit o oră mai târziu. Era joi seara.

În zilele ce au urmat, când mama se simțea uneori foarte tristă, i-am zis: „Trebuie să-ți aduci mereu aminte de acea lumânare și de sentimentul pe care l-ai avut atunci. Când simți că nu mai poți continua, doar adu-ți aminte de tata, iar el va fi aici cu tine”.

Nu ne gândim niciodată cât de importantă poate fi o lumânare. Ne poate aduce pace. Cred că acea lumânare a fost un lucru, dar faptul că ele au simțit prezența tatălui este altceva. Am fost cu toții recunoscători că tata a avut o trecere atât de ușoară. Ne-ar fi fost mult mai greu dacă tata ar fi murit pe neașteptate în somn. Nu am fi fost pregătiți. Astfel, toată lumea a avut șansa să-și ia rămas bun. Așa că am întrebat-o pe mama: „Ce i-ai spus? Ce i-ai șoptit?”. Îi șoptise ceva în latină: „Ubi caritas, Deus ibi est”, adică „Unde este iubire, acolo este Dumnezeu”. Acesta a fost ultimul ei cuvânt pentru tata, iar el a știut că acela era mesajul ei pentru el: „Unde este iubire, acolo este Dumnezeu”. Nu ar fi putut să transmită asta în mai multe cuvinte. Ceea ce voia să spună a fost: „Noi suntem întotdeauna împreună. Unde este iubire, acolo este Dumnezeu”. Ce mamă!

E o binecuvântare să ai astfel de părinți minunați. Sora mea mi-a trimis un mesaj zilele acestea, spunându-mi că mâine e duminică și că vor face slujba de 33 de zile pentru tata la biserica noastră din Dublin. Atunci mi-a venit ideea: „De ce să nu-l pomenim și la noi în România?”. Apoi, cu ocazia pelerinajului vostru, un drum pe jos de la Memorialul din Sighet până la Cimitirul Vesel, am hotărât să facem mâine împreună în Săpânța parastasul de care sunt sigur că va fi foarte frumos. Iar acum tata privește toate acestea și mă bucur că are așa de mulți susținători. Viața este o minune, într-adevăr!

Echipa: Tatiana Onilov, Eliza-Adelina Purcaru, Iulia Anamaria Mureșan, Romina Sopoian, Bogdan Herțeg, Nicoleta-Andreea Sicoe

Adresa ASCOR:
Biserica din Hașdeu 45
Cluj-Napoca

ISSN: 1224-0567

Redacția FILOCALIA:
Piața Avram Iancu, nr. 18,
Cluj-Napoca
Fax: 0264/595 300
revista.filocalia@yahoo.com